

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL“ BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții: 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 25-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL L • Nr. 51

SAMBATA 13 Decembrie 1941

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

NAȚIONAL ȘI ETERN-UMAN IN LITERATURA

de G. C. NICOLESCU

Pentru orice om nițel orientat în chestiunile de cultură și neîndoind că ideea națională, atât de actuală astăzi sub multe aspecte, nu este o descoperire a zilelor noastre. Chiar la noi, unde totdeauna ideile au fost recepționate cu oarecare întârziere, sunt mai mult de o sută de ani de când problemele acestea au fost puse în chip răspicat ca o strictă necesitate în mai toate domeniile, în cele spirituale în primul rând. Pictura mai puțin, arhitectura, muzica și mai ales literatura în cel mai înalt grad făceau obiectul unor critice aspre și a unor desiderate calde în legătură cu imperativul național care, în chip firesc, rămâne totdeauna pe primul plan în orice conștiință cu legături în pământul de băștină. Reacțiunea împotriva elementelor eterogene a fost un fenomen normal din momentul în care spiritualitatea noastră își dorea manifestarea lui proprie; iar împingerea pe primul plan a factorilor caracteristici, a artei populare sub toate aspectele ei în deosebi, nu voia să fie, prin lămurirea virtuților artistice ce existau în anonimatul colectiv al neamului, decât o supremă dovadă, de ce puteau reprezenta figurile lui relevante. Concepția, de nuanță oarecum democratică, atât de demodată astăzi, după care națiunile, indiferent de mărimea, tradiția și așezarea lor geografică, sunt egale îndreptățite să participe prin contribuția elementelor lor caracteristice la realizarea aceluia bun comun suprem care este cultura și civilizația omenirii, a făcut pe înaintașii noștri încă de mult să se străduiască, în vederea acestei colaborări pe largă scenă umană, la punerea în lumină tocmai o lucrurilor care ne individualizau și ne semnalizau cu o existență caracteristică în mozaicul de manifestări spirituale ale popoarelor.

Acastă tendință, dacă va fi avut în curba existenței sale suferinți și coborâri de interes, n'a fost însă niciun moment întreruptă în literatura românească. Ea era atât de puternică încât, cu mult înainte de noi, chiar un partizan al artii descoperite de convingerile matermatice, cum era Maiorescu, putea vorbi la un moment dat de anumite „figuri tipice din popor“, de succesul unor scriitori români care „părăsind oarbă imitare a concepțiilor străine, s'au inspirat de viața proprie a poporului lor și ne-au înfățișat ceea ce este, ceea ce gândeste și ceea ce simte Românul în partea cea mai aleasă a ființei lui etnice“. Și mai departe insistă, aducând precizări noi: „Subiectul propriu al romanului este viața specific națională, și personajele principale trebuie să fie tipurile unor clase întregi, mai ales a țărânelor și a claselor de jos“.

Este inutil să se mai adauge aici părerile unor teoreticieni ai specificului național, cum au fost N. Iorga sau G. Ibrăileanu, care cereau insistenț ca operele literare să cuprindă viața și sufletul românesc, când un critic pentru care factorul artistic a rămas totdeauna precumpănitor, deasupra modelor și oportunităților seducătoare, coborîndu-și ideile din Platon și Schopenhauer, făcea asemenea afirmații. Și dacă Maiorescu vorbește în textul citat de „tipurile unor clase întregi“— aici nu este o concesie în sensul vederilor artei sociale, nici de dragul celor mulți, căci în concepția lui se alegeau anumite clase, „mai ales a țărânelor“, într-o cât ele puteau reprezenta mai veridic și în ce avea mai caracteristic figurile tipice ale neamului, cu firea și înfățișarea lui. O auzință firească, descinzând din aceste idealuri, a făcut urmărind înfățișarea caracteristicului neamului nostru în ce are el mai nealterat și mai propriu să se caute adesea în operele literare nu numai viața cu conflictele ei și sufletul uman veșnic zbuciumat, nu numai mediul înconjurător și pitorescul, nu numai tradițiile și concepțiile asupra vieții care ar diferenția acest popor de celelalte ale lumii, dar ceva mai mult și anume: tipul care să reprezinte în chip complet, în toate amănuntele psihologice lui pe Român.

Încercând, din acest punct de vedere, o incursiune în literaturile lumii, constatăm, poate cu oarecare surprindere, că din marile figuri create existente: Prometeu, Oedip, Antigona, Ulise, Hamlet, Othello, Iago, Marchbeth, Regele Lear, Julieta, Romeo, Hamraon, Grandet, Tasso, Faust, Julien Sorel, Manon, Marquise de Merteuil, Werther, René, Anna Karenin, Levin, Natașa, Bazarov sau oricare alta, niciuna nu păstrează

(Urmare în pag. 3-a)

Fișier

O carte, am dori adesea să o trăim, însă viața ce scumpă ne-o ia ea, uneori doar să o citim!... Și totuși, de unde izbucnește atâta farmec? Mai multe pagini, dintr-o materie a cărei fabricație n'are nimic poetic și mirosese chiar urât, până își capătă forma finală, niște litere isvorite din mășini nespuse de complicate, și un meșter care-l dă viață, un meșter care face parte dintr-o „rasă nefolositoare, ciudată și amorală“ (Fr. de Micomandre). Care toamă un membru al „rasei“ să facă această afirmație stranie și uneori nedreaptă?... Dar Francis de Micomandre nu s'a oprit niciodată într-o bibliotecă, n'a aspirat el parfumul îmbătător al volumelor, cari stau tăcute pe rafturi și totuși grăitoare? Nu și-a dat el seama că în afara de hârtia aceea, atât de banală, de literile cu forme atât de cunoscute, de scriitorul acela amoral și inutil, mai este un spirit care nu aparține nici scriitorului, nici cititorului? O rasă nefolositoare și ciudată? Poate, însă fără prezența ei, susținând uneori chiar împotriva rațiunii ciudățeniile, — suntem, desigur, în aceste momente prea lucizi, — cum ar mai lua naștere viața cea nouă, aceea pe care am dori să o trăim, citind-o, viața atât de frumoasă, fiindcă o putem trăi în câteva clipe, viața intensă, copleșitoare în care nu suntem eroii dar confidenții. „Confidenții unei cărți“ pare ridicol ca definiție, dar reprezintă un înțeles real. Să suferim, dulce suferință, alături de suferința rândurilor: o să ne regăsim.

Un prieten prea tânăr încă pentru a pricepe farmecul regășirii, îmi spunea, atunci când era obișnuit în fața primei lui cărți: „Îmi pare rău, dar citesc lucruri pe cari eu le-am mai gândit și credeam că sunt descoperirile mele. Mă credeam, vei râde, mai deștept și cum văd că alții înaintea mea cu mai gândit la fel. „Nu știu ce i-am răspuns. Mi se pare că i-am amintit un mic fragment:

Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure.

Piânslu, poate adesea fără lacrimi, numai sima plânge, acela doar este al cititorului. El este semnalul că am trăit, urmând rândurile.

V. RUDEANU (Sala „Universul“)

Portret

Ce a gândit autorul, poate și noi am mai gândit. Dar lacrimile sunt numai ale noastre. Sunt lacrimile confidentului... iar un confident nu trebuie neapărat să aștepte lucruri noi, fiindcă atunci nu s'ar mai nunci confident. A fi confident nu este numai un act de curiozitate. Cere și un sfat. Un sfat celui care ne solicită încrederea. Cărții care ne solicită încrederea, cartea care suntem noi, fiindcă o trăim, citind-o. Toate personajele în noi sunt, nu numai confidentul. Acesta din urmă are dreptul de a rămâne împăcământ în noi, după sfârșitul lecturii. Rămâne el, care a sfătuit și care alina răscolindu-și amintirile „l'inflexion des voix chères qui se sont tuées“.

Și ce este mai agreabil decât a ne regăsi în clipe frumoase, și chiar neplăcute, mult mai târziu, sub simbolul cald al cărții care ne cere încrederea?

„O rasă nefolositoare, ciudată și amorală“! Francis de Micomandre a putut spune aceasta. Dar poate nu știe că unii i-au fost confidenți; i-au cerșit iluziile: De quoi nous contentons nous? „Illusions n'est-il pas vrai? Et jamais d'autre chose. L'invasion de paradis“.

Și cartea lui căpi cu dor să o trăiască, iar viața lor, doar să o citească...

DIMITRIE POPESCU

In jurul Donnei Albe

de VLADIMIR DOGARU

Născut dintr'un tată cu apucături practice și dintr'o mamă cu preocupări religioase, Gib Mihăescu este o apariție singulară în literatura română. Serisul său oscilează prea adesea între intineric și lumină spre a nu face seama de aceste două amănunte. Ca în romanele lui Dostoievski, cu care se aseamănă în proporții cuvenite, eroii lui se complac în moștră vieții. Amintiri-vă de nopțile „unui student întârziat“, de aventurile locotenentului Garaia, de intrigile lui Mihail Aspru, de polilogările prințului Buzescu (fratele celui uicis în duel de Georges Radu Șerban), și veți obține gradul exact de promiscuitate în care trăiesc personajele sale.

Până la urmă însă, printr'un lent proces de epurare, vâlul de intineric se imprimă. Din nou se revarsă lumina și din nou se resimt fiorii purității.

Analizând profund staturile sufletului, Gib Mihăescu ne-a dat, la un interval de un deceniu după Liviu Rebreanu, a doua mare serie de romane zguduitoare. Rusaiea, Brașul, Anăroamei și mai ales Donna Alba în dreptățile spuse noastre. E drept că multă și subtilă analiză se găsește și în Intinerice și în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu și „ntr'ale lui Ionel Teodoreanu cum și în serisul atât de proustian al lui Camil Petrescu. Însă pentru niciunul din ei, oricât ar fi de profunzi în prezentarea eroilor, analiza nu constituie o preocupare permanentă. Cezar Petrescu aparține mai mult romanului social, Ionel Teodoreanu e apologetul adolescenței, iar Camil Petrescu, deși constant în scrutarea sufletului, e prea reflexiv, adică nu tocmai suficient de obiectiv. Singură Hortensia Papadat-Bengescu în deplină condiția de care vorbim. Dar și dăna fiind femeie și analizând sufletul feminin nu depășește prea mult stadiul obișnuit al romanului psihologic.

Un Tolstoi, un Flaubert, un Liviu Rebreanu la noi, au înfățișat mai bine sufletul feminin decât cutare ori cutare scriitor, cu toate că lucrurile ar părea să stea tocmai pe dos. Femeile văzute de femei sunt interesante; femeile văzute de bărbați devin atrăgătoare. Sub pana artiștilor de geniu ele capătă fiorii celui farmec pe care îl au numai florile în razele soarelui și apele în luciul stelelor. Rusaiea lui Gib Mihăescu răscolește și fascinează mai mult ca oricare altă eroină de a Hortensiei Papadat-Bengescu. Cu Donna Alba, unde pătrunderea psihologică și stilul ardecat unei asemenea dificile operații excelează, Gib Mihăescu se situează dintr'odată pe planul întâi al romanului de analiză. Nimeni n'a mai cercetat așa de bine sufletul feminin și nimeni n'a mai coborât atât de adânc în făgașurile ascunse ale subconștientului. Creații feminine găsim din belșug în literatura noastră, însă niciieri ele nu formează centrul operelor respective ca la Gib Mihăescu. Costache Negruzzi ne-a dat pe Ruxandra, blanda soție a crudului Lăpușeanu, Odobescu pe bărbătoasă și vicelana Doamna Chiajna, Hajdeu pe Vidra, Duiliu Zamfirescu pe Sașa, Ionel Teodoreanu pe Olga și Mo-

nica, Sadoveanu pe Vitoria, Liviu Rebreanu pe Ana, toate menite să reziste timpurilor. Prin puterea de prezentare, de reliefare și de adâncire, Donna Alba se ridică deasupra tuturor. Romanul lui Gib Mihăescu e astfel cea mai reușită opera de analiză până oșică. El stă alături de Madame Bovary a lui Flaubert și de Anna Karenina lui Tolstoi, cele două capodopere de observare și surprindere a sufletului feminin.

GIB MIHĂESCU

Și Flaubert și Tolstoi își priveau eroinele direct. Gib Mihăescu ne înfățișează pe Donna Alba prin prisma sufletescă a lui Mihail Aspru. Emma Bovary iubeste, însă niciunul, din cei doi a-mași n'o înțeleg. Suferințele și până la urmă decăderea ei ne a-pare direct, fără meun te, de intermediu. La fel și Anna Karenina iubeste pe Vronski, pentru care și parasește soțul și copilul, însă frumoșul otier nu e la înălțimea jertfei sale. Cu o artă ce-i aparține, Tolstoi se ascunde total în spatele evenimentelor pe care le povestește. Gib Mihăescu folosește al procedeu: al confesiunii personale. Din această cauză eroina lui este învâluită încontinuu de farmec. Fierce, vrea să nu lipsească nici la Tolstoi, nici la Flaubert. Ceeace îl deosebeste pe Gib Mihăescu de ei, o obsesie erotică, obsesie de care e cuprins Mihail Aspru și care, prin nu știu ce fel de contaminare, se exercită și asupra noastră. Figura Donnei Alba rămâne mereu sus, într'o zonă de strălucire, de unde ne ispuște prin frumusețea ei basmică. De multe ori, deși serisul lui Gib Mihăescu este vădit realist, Donna Alba capătă un colorit fantastic: „Și abia atunci, frumoasa din basme pe care o găsim dormind în pădurea fermecată, îmi reveni cu râsul ei fricos și satisfăcut de demult, cu mersu-i regesc, cu adâncurile de viață și teama din ochii de cunoeare incertă și îngurată. Și toate nedumeririle, și toate întrebările pe care minutul trecut îl pe dinaintea-mi le lăsase cu atât amar de timp în suflet, izbucniră deodată în cloect și făsniră cu furie

(Urmare în pag. 6-a)

I. ANDREESCU

Drum de sat

Intâlniri

Altădată, oricât mă grăbeam să fiu cel dintâi, la întâlnire, ajungeam totuși mereu cu întârziere. Acum, stau de nu știu când, cu tocul extenuat de așteptare zadarnică, cu goul alb dinainte, al hârtiei. E atât de egal cu sine, atât de ostentiv și aton acest alb! Vorbele pălpată moale și mat ca molii, tângind după înfelesuri, — dar prea e compactă noaptea și neîntâlnind nimic, cad mototol, cu foșnet stins de mătase putredă, sau numai presupus, de cenușă rece.

Asta ar fi literatura stării sufletești de care pleasem: când te găsești — ba nu, ci dimpotrivă, când te pierzi parca, i-remediabil — desfrunzit și neajutorat, orfan (sau cum ar spune Ecclesiastul), în fața nimicului, a neantului. Se poate închipi, desigur, plecând chiar dela neant, ca dela un pretext oarecare, un articol de revistă literară: din vorbă în vorbă, și din vorbe în alte vorbe, fără să întâlnești nimic în drum, până la semnătură, care n'ar face atunci decât să întrerupă arbitrar șirul vorbelor, ca să-i urmeze alt șir de vorbe și altă semnătură, ș. a. m. d. Asta s'ar chema articolul unui articol de revistă, sau... papara păpării.

Procedeu îl cunoaștem amândoi, și dumneata și eu, Paul Lahovari. Unii îl practică de bună credință fiind, alții de nevoie. Et in Arcadia ego, dar nu mă mândresc, ci dimpotrivă. L-a știut fără îndoială, chiar Pascal: „J'ai eu une idée mais je l'ai oubliée. J'écris au lieu que j'ai eu une idée et que je l'ai oubliée“ — ceea ce într'o românească sinceră s'ar traduce cam așa: „nevădând ceva de spus, scriu atunci că n'am ce spune“ — și să nu crezi că asta nu duce departe: la o carieră literară, sau chiar la o catedră în învățământul superior. Dar nu te sfătuesc să încerci. Năzuințele noastre sunt cu mult mai restrânse. Cea mai modestă e aceea de a nu trișa, dându-ne drept ce nu suntem.

Eu, de pildă, n'am să-ți vorbesc cumva despre ideile mele, fiindcă nu pot și tu n'am să știu vreo dată în ce măsură și nici la ce dată au fost ale ultora.

Dar mă pot încumeta să numesc ale mele: catifelarea sau elasticitatea, aromele și nuanțele coloristice ori afective pe care gândurile allora, împletite cu aceea proprii, le-au dospit în vorbe, până când, una câte una, am învățat să le cu-

nosc și să mă recunosc în fiecare din ele.

Ți-aduci aminte de o pagină celebră din „Evoluția creatoare“, în care se face analiza ideii de neant, arătându-se că nu îi corespunde acestei idei un gol în mințea noastră, fiindcă gândul omenesc e fără întrerupere, mereu plin de el însuși? Am surprins în oglinda acelei pagini și la lumina înfelesului bergsonian, expresia clară a unor trăisături pe care propria mea experiență le presimțea, anticipându-le confuz. Dar la întâlnirea de care-ți vorbesc nu mă aștepta nimeni și nimic. Nici măcar ideea de neant, prin care să mă pot libera de conținutul lui apăsător. Și în acest timp, — care încetase de a mai fi o unitate de măsură, nemai având ce măsura — vorbele pălpată moale și mat, ca molii, tângind după înfelesuri — dar prea compact era intinericul și neîntâlnind nimic, cădeau mototol, cu foșnet stins de mătase putredă, sau numai presupus, de cenușă rece.

M'am ferit de când mă știu, de literatura anumitor stări și înfelesuri, vreau să spun că nu îmi cultiv și nu caut cu dinadinsul: nici lirismul îmbătător de sine al elanului optimist, nici geamătul impur al desnădejdi. Știu, ca făptură a lui Dumnezeu, că sensul armoniei lăuntrice din care se hrănește nostalgia Paradisului pierdut și dorul de a-l regăsi încolțește pe sub toropala posacă a urtului de lume în care ne aruncă păcatul desnădejdi. Dar știind acest lucru și aducându-mi-l aminte, așteptarea mea începe să aibă un

sens, devenea adică așteptare, pregătire pentru ceva. Ceva care s'a și întâmplat, fiindcă, pe nesimțite, plantele vorbelor au început să freacă și să crească văzând cu ochii (cu alți ochi), făcându-și semne și spunându-și înfelesuri pe care le pricepem fără să știu cum, simțindu-le chiar aroma și o savoare particulară, deși fără să le miros sau să le gust.

Am aflat atunci, că la întâlnire mă întâmpinase neantul, de care nu m'am putut mântui decât inconștient, dându-mă de plantele vorbelor și ale înfelesurilor pe care le-au rodit. Acum e o adevarată pădure — o „pădure de simboluri“ dacă vrei — în care corolile, parfumele și sunetele își corespond. Până când las-ma va roade copacii unul câte unul și mă va ajunge din urmă, după care voi arunca o oglinda fermecată și gresia fermecată, iar când aceea, sorbind lacul și măcinând cremenea munților mă va ajunge iarăși din urmă și eu nu voi mai avea nimic de aruncat pentru ostentivitatea zelului Nesăfoasei atunci... atâta pagubă. Alții se vor întâlni mai departe, cu vorbele și înfelesurile lor, cu neantul, etc.

MENALC

În Arcadia ceea unde curge din belșug zorul mediorității și înfloarește mătrăguna ignoranței, generația noastră. Menalc, nu voințe a orbăcii.

Pentru noi, știți prea bine, pagina albă pe care stăm aplecați sub lampă e tot

atât de imbiitoare, de stimulantă ca și plaiul de zăpadă necălcată ce te chamă la un îmbătător și bărbătesc avânt. În clipa când trimetem cătorva mii de oameni, (dintre cari atâția poate ne sunt superiorii) mesajul gândirii noastre, foaia aceasta, o știi, cântărește cât o placă de bronz și condeul în mână îl simțim tăios ca o daltă.

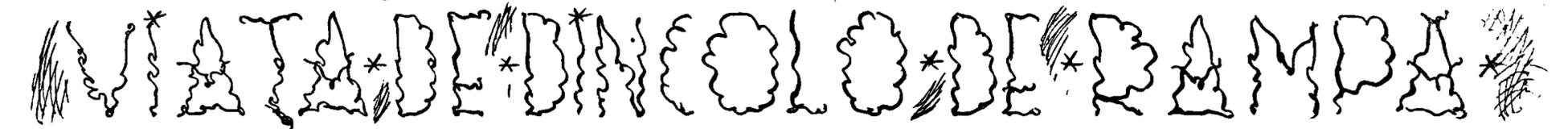
Epigonii noi nu voim să fim ca prea mulți au fost și sunt și azi, cari mângăliră tone de hârtie. Chiar am dori un nou Erostrat, să ne mântuim de tot acel balast al mediocrității. Nu voim să fim dintre cei ce nimic nu au a spune și nu ne place freamătul amăgitor al vorbelor despruse din goul gândirii.

Noi scriem cu dărză străduință și fervoare; mâinile și haina ne sunt curate, ca și când dumneata, cetitorule, ai fi lângă noi și-ai ceti peste umărul nostru. Astfel nici o clipă nu uităm că te prețuim, deși aici oamenii atât de puțin își împărtășesc iubre și stimă! Și gândul acesta e minunat de îndemnat.

Noi știm că „timpul pare a disprețui tot ceea ce scriem fără a ține seama de el“ și că menirea noastră se împlinește cu sudori de sânge.

Cine spune, cine poate spune, că la întâlnirile noastre nu ne așteaptă nimeni și nimic? Că vocea noastră se mistue în neant? Desigur nu asta ai voit să insinuezi, Menalc?...

PAUL LAHOVARI

Cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL: „Marșul nupțial” de Henry Bataille

După ce Studioul Teatrului Național a reluat în această stațiune comedia lui Labiche „Părlăria florentină” — ca fiind prezentată pentru prima oară acum câțiva ani pe scena grădinei de vară, „Colos”, de către o trupă de revistă, cu comicul Groner în fruntea ei — Teatrul Național prezintă de astădată drama lui Henry Bataille: „Marșul nupțial”.

N'am scris nici-un cuvânt despre prezentarea lui Labiche pe scena Studioului preferând să trec cu vederea acest ultim (așa nădăjduiam) accident al actualiei stagiunii.

Nu era neapărată nevoie de cuvinte noi, pentru că publicul să-și dea seama de calitatea inferioară a spectacolului.

De astădată, însă, ne vedem siliți să scriem câteva rânduri despre această ultimă descoperire a directorului Teatrului Național: „Marșul nupțial” de Henry Bataille.

Și cred că avem dreptate când ne întrebăm ce rost mai are în anul de grație una mică nouă sute patruzeci și unu, prezentarea modestă (și spunând aceasta suntem îngăduitori) și de treizeci de ani vârstniciei dramei a lui Bataille.

Oare nu și-a dat nimeni seama că acest „Marș nupțial”, fals de la prima până la ultima replică, nu mai are nimic comun cu vremurile în care trăim?

Nu ne îndoiim că drama frumoasă Grace de Plessans le-a impresionat, pe vremuri, pe doamnele cari, în așteptarea soților cari să le ducă la teatru, citeau și recitau cu tărie romanul al „Doamnei Bovary”.

Nu puteau remarcă aceste cozițe că suferințele nenorocitei Grace nu erau ale eroinei, ele fiind doar născocite de autor, pentru a le impresiona pe dănele.

În naivitatea lor, cumsecadele burgheze se recunoșteau în eroina lui Bataille și — fatal — pieșa avea succes.

Era vremea când în locul discauților la telefon se scriau scrisori de dragoste (cum recunoaște Francis de Croisset în cartea lui: „La Vie Parisienne au théâtre”) și când amintirile sfinte se păstrau și nu se depuneau ca azi la Muntele de Pietate.

Eroinile acestor drame, pentru ca să fie pe placul conștientului din stat, preferau să se sinucidă în ritm de vals, iar tainele lor le păstrau cu sfincșenie, nu pentru că ar fi fost din cale-afară de discrete, ci pentru simplul motiv că nici autorul nu știa precis ce s-a întâmplat în taină.

Sunt convins că dacă Bataille ar fi fost întrebare de Grace, a fugit de această împreună cu medicul profesor de pian Claude Morillot, n'ar fi știut ce să răspundă.

La fel ne putem întreba de ce nobilul domn Roger Lechatelier se îndrăgostește de Grace.

La această întrebare, Bataille, într-un inexplicabil acces de sinceritate, ne răspunde în actual II: Domnul Roger Lechatelier, patronul și binefăcătorul lui Claude, găsește că n'ar strica o mică aventură cu soția subalternului său.

Dar, pentruca frumoasa Grace să-l iubească și ca pe Roger, Bataille schimbă la un moment dat macazul și lată-l pe domnul Lechatelier în chip de înflăcărat și, totuși, nobil îndrăgostit.

Mă rog! Dacă așa a vrut Bataille! Nimeni nu poartă vreo vină că piesa a fost pe gustul publicului de acum treizeci de ani. Credem, însă, că vinovați sunt aceia cari readuc pe scenă această neverosimilă dramă.

Și mai vinovați sunt din pricina condițiilor în cari o prezintă. Fiindcă nu se poate conta un lucru: să se scentească un succes cu acest „Marș nupțial” al lui Bataille.

Au fost reunite pe afiș numele „cu priză la public”, ale doamnelor Aura Buzescu și Elvira Godeanu și ale domnilor Valentin și Vraza.

Iar direcția de scenă a fost încredințată domnului Soare Z. Soare.

Deci, numai elemente cari să asigure succesul unei piese. De astădată vom începe cu directorul de scenă, lăsându-i pe interpretii mai la urmă.

Ce-a făcut domnul Soare Z. Soare? Mai întâiu de toate, așa cum îi place dănsului, a amputat cu pasiune textul.

I-a răpit apoi piesei singurul ei merit: acela de document.

A găsit dănsul că face bine atunci când îl îmbracă pe străvechii eroi ai lui Bataille, în hainele vremurilor noastre.

Și cu atât mai lipsite de sens au părut bazaconile tragice debitate de eroina îmbrăcată într-un taillor de ultima modă.

Prezentată în costumele vremii în care a fost scrisă, piesa ar fi putut da naștere la următoarea reflecție: „Ce să-i faci? Așa o fi fost pe vremuri!”

Așa însă, nu cred să fi fost spectator care să nu se fi întrebat: „Ce, naiba? Așa vorbim și suferim noi acum?”

Pe când eroii piesei sufereau de pojarana pe scenă, din culise se putea auzi cunoscutul „șlagăr” al doamnei Liliana Delescu: „La Miami!”

S'a vorbit la un moment dat despre un ultim model de Mercedes.

Și astfel a crezut domnul Soare că a modernizat piesa lui Bataille.

Mai bine ar fi cerut să se mai revizuiască puțin textul traducerii (cine a avut proasta idee să scrie în program că traducerea este a domnului Ion Marin Săvoianu?)

În cazul acesta s'ar fi putut ca finalul actului II, tragic în intenția autorului, să nu ne mai facă

să ne gândim la frumosul cântec popular: „Unde-i mama să mă vadă? Mama, mamă, Mama mea!”

Și acesta este numai un exemplu dintr-o mie.

Dar să trecem, în schimb, la distribuție.

Și să ne inclinăm în fața doamnei Aura Buzescu, care în ciuda textului, a izbutit să fie convingătoare.

Am văzut-o anul trecut pe d-na Aura Buzescu în „Suflete în valtoare”. Acum, o vedem în „Marșul nupțial”. O acriță mare nu este făcută numai pentru ca să salveze pisesele proaste, ei și pentru ca să fie distribuită în roluri pe măsura talentului. Pe când un astfel de rol?

Doamna Elvira Godeanu a fost demnă și frumoasă.

Și, la urma urmei, îi dăm dreptate că a interesat-o mai mult superbul evantai de pene albe din actul III, decât pseudo-drama în care era amestecată.

Domnul Vraza, după eforturile depuse în rolul lui Hamlet, are ocazie, în acest nou rol, să se odihnească.

Domnul Valentin a făcut mai mult decât îi cerea rolul. Dintr'un om de nimic, a realizat un personaj simpatic și scuzabil.

D-nii Gingulescu, Dămitriu, Cassian, Motoc, Holban, C. Rădulescu, d-na Marcela Demetriad, câteva fete drăguțe, și atâtia tot (acest atâta tot poate fi cetățean fără virgulă înainte) au completat distribuția.

TRAIAN LALESCU

„Un leu și un zlot”

... examenul regisorului

De data aceasta suntem nevoiți să ne oprim notările despre scenotehnică, fiind atrași de cutidianul teatral care ne joacă o comedie amară. Ne întoarcem la teatraliștii noștri cari nesocotesc calitatea de om cumsecade a spectatorului nostru, și ne mulțumim ca în articolul de față să retrăim o „de-a v'ați ascuns” după un deget!... Căci nu putem numi altfel jocul oficialității care din anumite prevederi a lăsat să se ascundă înapoia unui deloc ofensiv afiș alb — obicinuit al avant-premierii de Duminică dela Teatrul Național, — un serios concurs regional, care totodată ne desvălește modalitatea recrutării nouilor directori de scenă. Descoperim așa dar o culisă a direcției din Câmpineanu, care nu a găsit nimerit că să salveze pisesele proaste, ei și pentru ca să fie distribuită în roluri pe măsura talentului. Pe când un astfel de rol?

Doamna Elvira Godeanu a fost demnă și frumoasă.

Și, la urma urmei, îi dăm dreptate că a interesat-o mai mult superbul evantai de pene albe din actul III, decât pseudo-drama în care era amestecată.

Domnul Vraza, după eforturile depuse în rolul lui Hamlet, are ocazie, în acest nou rol, să se odihnească.

Domnul Valentin a făcut mai mult decât îi cerea rolul. Dintr'un om de nimic, a realizat un personaj simpatic și scuzabil.

D-nii Gingulescu, Dămitriu, Cassian, Motoc, Holban, C. Rădulescu, d-na Marcela Demetriad, câteva fete drăguțe, și atâtia tot (acest atâta tot poate fi cetățean fără virgulă înainte) au completat distribuția.

Concursul acesta care este la început — mai are doi protagoniști dintre regisorii Naționalului, cari încă nu s'au produs: d-nii Ion Iliescu și I. Diaconu-Xenofon, — nu ne pare decât lămuritor al pregătirii personalului tehnic al primei noastre scene.

Nu vroim să discutăm posibilitățile celor trei regisori, ci să înscrim aceste marginalii cu privire la selecționarea materialului dat concurenților, pentru a fi pus în scenă. Căci trebuie știut că posibilitățile celor trei regisori nu se vor descoperi decât în urma încercării lor pe un text deloc comod, cu accentuate îndrăznele de montare, și dacă se poate, acțiunea piesei să reprezinte grafic o pronunțată sinusoidală. Credem că teatrul de avangardă prin excelență poate constitui un serios examen pentru regisor dându-i puțința valorificării celor mai felurite experiențe de regie modernă. Acest teatru cere directorului de scenă să facă schițe de decor, să-l dea coloritul, să-l alcătuiască un mixaj muzical și o gamă de efecte de lumină. Totul în granițele sinusoidale: să nu trădeze acțiunea. Cât privește interpretarea, — aspirantului la direcție de scenă îi trebuie date pentru mănuire doar elemente tinere, care abia au ieșit de pe băncile Conservatorului. Actori cărora le trebuie o indicație de marcă pe podium-ului, de mișcare sau de intonație și frazare. Pricpearea lui se va vedea din împacarea acestui material, din modelarea lui pentru crearea unui ansamblu omogen. Ca să ajungem la examenul d-lui Mihail Zirra trebuie să ne oprim mai întâiu la cele două manifestări regionale dela începutul stagiunii trecute. Debutul în direcție de scenă al regisorilor T. Teodorescu și Ion Georgescu. Primul cu „Doui tineri din Verona” de W. Shakespeare iar al doilea cu „Un om ca toți oamenii” de Florin Scărlătescu. Le găsim semnificative tocmai prin realizarea din plin a punctelor pe care le-am arătat mai sus.

D. T. Teodorescu este singurul director de scenă tânăr care s'a dovedit în acea comedie (în ciuda cronicilor de atunci) — că întrunește cerințele regiei moderne: scenograf și aranjator muzical de aleasă inspirație. Pe lângă tratarea nouă dată comediei lui Shakespeare — adaptarea textului pentru improvizație: comedia dell'arte, — a utilizat în distribuție numai actori tineri. Pentru noi, „Doui tineri din Verona” a fost un spectacol de artă și deci un reușit examen de regie.

D-lui Ion Georgescu i s'a dat în schimb o piesă românească puțin originală, și ca să fim mai precisi o categorisim, fără să greșim, între acelea zise mozaic. Trei acte lucrate în tehnici diferite: primul și al doilea ne-au plimbat dela Mușatescu la Ștefănescu și Gorki, iar al treilea — la Florin Scărlătescu, neindeajdea realizat. Pe parcursul acestor trei acte d. Ion Georgescu a purtat un mănunchiu de actori tineri, transportându-i după cerința textului în atmosfere deosebite. Într'un singur spectacol o sinusoidală în acțiune care poate ispășim pe actor și regisor, d. Georgescu a reușit să mențină un ritm și o gradare care fac cinste unui debut. De altfel d-sa nu s'a desmintit cu un al doilea spectacol, realizat în condiții mai puțin prielnice — la Teatrul Municipal: „Scampolo” de Dario Niccodemi.

Iată că de data aceasta, la cel de al treilea examen de regie, am asistat la un nesemnificativ pretext pentru „facerea” unui director de scenă. Nu știm care au fost intențiile direcției Naționalului când a propus verificarea d-lui Mihail Zirra, cu piesa lui D. R. Rosetti: „Un leu și un zlot”? Și ce l-a determinat pe d. Zirra să primească să iscălească regia unei piese care îi era dată sub titlul de probă pentru examen! Spunem verificarea deoarece astă-vară numele d-sale l-am întâlnit pe afișul piesei „Adam și Eva”. Or, onorata direcție a avut prilejul atunci să-l cunoască pe directorul de scenă Mihail Zirra. Dacă d-sa nu a edificat prea mult pe cei cari îl căutau pentru scena Naționalului despre posibilitățile sale de regisor în piesa dela Teatrul „Regina Maria” — care neîndolnic se prezenta cu un material mult mai pretențios! — ce rost mai are o verificare într-o piesă ca „Un leu și un zlot”, care nu descoperă decât înăntuirea măiestrită a unor situații de comic relativ? În ansamblul acestor piese actorii cu meșteșug dețin rolurile prime: d-na Sonia Cluceru și d. N. Săvoiescu, și d. I. Manu în astfel de teatru nu mai au trebuință de indicații științifice! Personajele din actul I Rosetti intră în repertoriul de virtuositate al celor trei actori. Poate că verificarea d-lui Zirra lua alt aspect cu o distribuție nouă.

Ne vedem siliți să dăm un răspuns întrebării spectatorilor: la noi în țară unde se pregătesc actorii de scenă? Căci presa a avut grijă să atribuie fiecărui regisor român o școală sau o practică în străinătate. De cele mai multe ori însă tinerii noștri fac asistență pe lângă un director de scenă căutând să învețe abecedarul meseriei; dacă direcția unui teatru are încredere în priicpearea vreunui, singură ea îi poate croi un drum spre realizări mari.

„Pornește cu cei trei ani de Conservator ca să treacă prin filiera scenei: regisor care bate grupul și dă intrările figurate: — până la director de scenă.”

De ce nu se ia model în ce-i mai frumos programa învățământului teatral din alte țări, dacă noi nu avem oameni cari să o alcătuiască?

De ce tot ce-i mai viu, teatrul în învățământul nostru e atât de oropsit?

„Să nu mai asistăm la spectacole de nepriecare în teatru! Rândurile acestea nu sunt decât imaginea acestor spectacole de superficialitate — imagine întrezărită de un spectator care scrie cu dragoste despre teatru și oamenii lui.”

N. ALEXANDRESCU-TOSCANI

Cronica muzicală

CONCERTELE GEORGE ENESCU

Cu prezența maestrului Enescu, orice stagiune muzicală a noastră a putut fi o mare stagiune.

Iar anul, din fericire, rari, în care soarele muzicii românești nu răsărea pe plaiurile noastre, erau ani triști, ani secetoși.

Avem parte acum, de unul deosebit de mănos, în care, alăturându-i vredniciei și talentați colaboratori, maestrul ne va readuce bucuriile fără seamăn ale muzicii, astfel cum ei este iăsat de Dumnezeu să le împărtășească, în acea sală a „Ateneului” în care atâtea frumuri s'au plecat, ascultând revelațiile unice ale genialității lui.

A făcut până acum darul a două concerte. Dar sufletec, dar spiritual, închinare în același timp sfintelor nevoi ale celor încercați în marea luptă a neamului, operele de oerorie socială, „Crucea Roșii” române.

S'au înălțat, din acel amvon al luminii și al frumuseții ce este estrada de unde grăste vioara maestrului, în descripțiile aceente ale unei arte a cărei taină i-a fost desvăluită, printr-o minune providențială pentru el și pentru noi toți. Veracimi, Beethoven, Brahms, Faure, au fost evocați din adâncul cel mai pur al expresiei lor adevărate.

Clipe de netulburată poezie, de nestânjenit sbor al cugelui s'au perindat printr-o mănunchiurie de fericiti străni în cucernice pelerinaj în jurul blândului și binefăcătorului mare ales al exprimării romanului prin muzică.

Și, suntem numai la începutul unui an „Enescu”, pe care toți cei în care muzica poate găsi o cât de modestă v'brație, îi așteaptă ca pe o binecuvântare. Rândurile de față, care nu pot reprezenta îndrăzneala fără rost a unor comentarii, dar simpla și sinceră destăinuire a ecoului resimțit în fața acestor minuni, îl vor urmări, și ele.

ORNELLA SANTOLIQUIDO

O artă pianistică particular de emoționantă este aceea a d-nei Ornela Santoliquido. În special prin aceea că, nu este edificată exclusiv pe iscusimță științifică de meșteșug, pe metodă instrumentală, pe procedee, sisteme și laboriozități tehnice, ceace adesea se întâlnește la atâția „abili” ai pianului de astăzi, ci adăne umanizată, metamorfozantă trecută prin filtrul magic al generoaselor simțiri, al învălitorului patetism, al veritabilelor transpuneri în marile frământări ale muzicii, care singure îi găsește calea expresiei lămurice, expresiei genice, expresiei adevărate, și de al căror privilegiu se bucură într'un chip cu totul aparte.

Recitalurile dela „Dăleș” ale d-nei Ornela Santoliquido s'au putut situa de aceea printre cele mai cuprinzătoare, mai semnificative, mai elocvente și mai „bune conducătoare” de muzică pe care vreo pianistă le-a putut realiza, dealungul anilor noștri de concerte pe care am căutat să-i reflectăm în cronicile ce-am scris.

ROMEO ALEXANDRESCU

Lacrimi pe fard

Cea mai frumoasă meserie încetează să mai fie frumoasă atunci când o faci ca să-ți câștigi pâinea. Și teatrul nu e o meserie. E un viciu deghizat în artă.

O singură condiție se cere actorului ca să aibe talent: să nu facă să credem ce spune!...

Teatrul din zilele noastre n'are burghezie. E bun și prost. Atât!...

Încă nu s'a născut cunoscutul că se poate anticipa un succes: și totuși teatrul e plin de profeți mincinosi.

Mă bucur mai mult când mi se spune că am fost prost într'un rol. Imi rămâne conso-larea că voi fi, cândva, bine!.. Contrariu, ce-mi mai rămâne?

Talentul e singura valoare ce nu se poate măsura. N'am văzut talent mare, cum n'am văzut talent mic!..

De ce o fi botezat lumea muncă actorului, joc?...

Actori ce nu s'a gândit, măcar odată în carieră, să se lase de teatru, nu poate fi socotit actor. Păcat că mai obo-sește afișe cu numele lui!..

Spectatori, voi iubiți, pe unii din noi și disprețuiți pe alții. Vuți gândit vre-o dată că noi vă iubim pe toți?

Actori bun intră repede în scenă și ese tot așa de repede, ca avarul ce-și ferește aurul de ochii lacomiei. Prostul își etalează darnic sărăcia.

Primul succes te face fericit ca prima femeie și tot ca ea te în-seală

Nu te bucura, începătorule, când îți se spune că „ai talent!”; atunci îți s'a pronunțat sentința de moarte... pe scândura scenei.

Nu mai un actor bun poate strica un rol. Prostul nu-l strică; se denunță

Dacă ești bărfit, nu te supăra. Au găsit ceva bun la tine. N'am văzut pe nimeni dând cu pietre în scâldam!..

Actori cărora le trebuie o indicație de marcă pe podium-ului, de mișcare sau de intonație și frazare. Pricpearea lui se va vedea din împacarea acestui material, din modelarea lui pentru crearea unui ansamblu omogen. Ca să ajungem la examenul d-lui Mihail Zirra trebuie să ne oprim mai întâiu la cele două manifestări regionale dela începutul stagiunii trecute. Debutul în direcție de scenă al regisorilor T. Teodorescu și Ion Georgescu. Primul cu „Doui tineri din Verona” de W. Shakespeare iar al doilea cu „Un om ca toți oamenii” de Florin Scărlătescu. Le găsim semnificative tocmai prin realizarea din plin a punctelor pe care le-am arătat mai sus.

D. T. Teodorescu este singurul director de scenă tânăr care s'a dovedit în acea comedie (în ciuda cronicilor de atunci) — că întrunește cerințele regiei moderne: scenograf și aranjator muzical de aleasă inspirație. Pe lângă tratarea nouă dată comediei lui Shakespeare — adaptarea textului pentru improvizație: comedia dell'arte, — a utilizat în distribuție numai actori tineri. Pentru noi, „Doui tineri din Verona” a fost un spectacol de artă și deci un reușit examen de regie.

D-lui Ion Georgescu i s'a dat în schimb o piesă românească puțin originală, și ca să fim mai precisi o categorisim, fără să greșim, între acelea zise mozaic. Trei acte lucrate în tehnici diferite: primul și al doilea ne-au plimbat dela Mușatescu la Ștefănescu și Gorki, iar al treilea — la Florin Scărlătescu, neindeajdea realizat. Pe parcursul acestor trei acte d. Ion Georgescu a purtat un mănunchiu de actori tineri, transportându-i după cerința textului în atmosfere deosebite. Într'un singur spectacol o sinusoidală în acțiune care poate ispășim pe actor și regisor, d. Georgescu a reușit să mențină un ritm și o gradare care fac cinste unui debut. De altfel d-sa nu s'a desmintit cu un al doilea spectacol, realizat în condiții mai puțin prielnice — la Teatrul Municipal: „Scampolo” de Dario Niccodemi.

Iată că de data aceasta, la cel de al treilea examen de regie, am asistat la un nesemnificativ pretext pentru „facerea” unui director de scenă. Nu știm care au fost intențiile direcției Naționalului când a propus verificarea d-lui Mihail Zirra, cu piesa lui D. R. Rosetti: „Un leu și un zlot”? Și ce l-a determinat pe d. Zirra să primească să iscălească regia unei piese care îi era dată sub titlul de probă pentru examen! Spunem verificarea deoarece astă-vară numele d-sale l-am întâlnit pe afișul piesei „Adam și Eva”. Or, onorata direcție a avut prilejul atunci să-l cunoască pe directorul de scenă Mihail Zirra. Dacă d-sa nu a edificat prea mult pe cei cari îl căutau pentru scena Naționalului despre posibilitățile sale de regisor în piesa dela Teatrul „Regina Maria” — care neîndolnic se prezenta cu un material mult mai pretențios! — ce rost mai are o verificare într-o piesă ca „Un leu și un zlot”, care nu descoperă decât înăntuirea măiestrită a unor situații de comic relativ? În ansamblul acestor piese actorii cu meșteșug dețin rolurile prime: d-na Sonia Cluceru și d. N. Săvoiescu, și d. I. Manu în astfel de teatru nu mai au trebuință de indicații științifice! Personajele din actul I Rosetti intră în repertoriul de virtuositate al celor trei actori. Poate că verificarea d-lui Zirra lua alt aspect cu o distribuție nouă.

Ne vedem siliți să dăm un răspuns întrebării spectatorilor: la noi în țară unde se pregătesc actorii de scenă? Căci presa a avut grijă să atribuie fiecărui regisor român o școală sau o practică în străinătate. De cele mai multe ori însă tinerii noștri fac asistență pe lângă un director de scenă căutând să învețe abecedarul meseriei; dacă direcția unui teatru are încredere în priicpearea vreunui, singură ea îi poate croi un drum spre realizări mari.

„Pornește cu cei trei ani de Conservator ca să treacă prin filiera scenei: regisor care bate grupul și dă intrările figurate: — până la director de scenă.”

De ce nu se ia model în ce-i mai frumos programa învățământului teatral din alte țări, dacă noi nu avem oameni cari să o alcătuiască?

De ce tot ce-i mai viu, teatrul în învățământul nostru e atât de oropsit?

N. ALEXANDRESCU-TOSCANI

CINEMA CAPITOL: Soțul meu flirtează

Din cauza situației actuale nu mi-am putut permite luxul de a cunoaște în adâncime intențiile donurilor de peste Ocean asupra inovației filmelor poliștice buffe.

E deajuns că în decurs de doi ani ne-au apărut câteva filme în care situațiile palpitate de detectivism autentic se imbinau cu grotescul comicului celui mai desăvârșit. Pentru o reimpresionare a memoriei cinefililor noștri, reamintesc

„Pisica și Canarul” cu Paulette Godard și Bob Hope și cu aceiași protagoniști „Fantome”. Și acum, „Soțul meu flirtează”.

Cu toate că, judecând după titlu și din primele scene ale filmului, s'ar părea că eroul principal, intruchipat perfect de Franchot Tone, ar trebui să zăpăcească o serie întreagă de săpturi feminine, e totuși târit

de voința regisorului care-l pregătește cum se cuvine, — într'o afacere cu doi morți, un comisar de poliție și un gangster. Și, natural, o femeie geloasă în ajura de soțu legitimită — hors concours.

Bucinețeles, jumătate din distribuție este bunăuită ca făptușe a crimei.

Cel mai puțin vinovat e (ați ghicit) asasinul — de fapt singurul din tot filmul care încearcă să flirteze.

Nu putem termina decât c'un aviz destinat doamnelor: Incredeti-vă în bărbăți.

Când vin târziu acasă sau când au o urmă de pudră pe reverul hainei — nu-i motiv de neliniște și nici de divorț.

N'au făcut altceva decât să rezolve probleme detectivice.

Filmul prezentat de cinematograful Capitol vă va convinge.

ADRIANA NICOLAE

Teatrul Național din Iași

Stagiunea s'a deschis la 1 Noembrie — întârzierea datorându-se faptului că o bună parte din personal era mobilizată — cu „MOMENTE”, de I. L. Caragiale, rolurile principale fiind interpretate de M. Meicu, N. Șubă, Remus Ionașcu și C. Ramadan.

Prima premieră a stagiunii a fost „Cuibul Coțofenelor”, admirabila farsă a cunoscutului scriitor german Kotzebue, reprezentată în traducerea și punerea în scenă a d-lui Nicolaie Massim. cu d-nele Gina Sandry, Anny Bardschi, Marioara Davidoglu și Petronela Popescu și d-nii N. Meicu, D. Hagiac, N. Șubă, R. Ionașcu, C. Stănescu. Comedia lui Kotzebue a cunoscut un frumos succes de public.

A urmat reprezentarea piesei pentru copii și tineret, în regia d-lui C. Ramadan, care a prilejuit frumoase realizări d-nei Any Braeschy și d-lui C. Sava și un debut plin de bune făgăduinți d-soareli Otilia Ghulea.

Dar succesul acestei stagiuni a fost „Femeia îndărătnică” de Shakespeare. Iată ce spun cronicarii dramatice ai celor două ziare locale: „Moldova” și „Prutul”:

„Premiera comediei „Femeia îndărătnică”, așa cum a știut să o realizeze d. N. Massim, înseamnă definitivă consacrare a unui director de scenă, dela care

MULT AȘTEPTATUL AL ZIARULUI UNIVERSUL PE ANUL 1942

cu variate și alese colaborări de literatură, artă, știință, un mare număr de pagini distractive, cu reproduceri după tablourile celor mai de seamă pictori români, o operă minunată a artei grafice

A ÎNCEPUT SĂ FIE DISTRIBUIT

RETINETI-L DIN TIMP LA CHIOSCARI DVS.

A murit și Ion A. Bucur

Cu ultimele pâlplări ale acestei toamne târzii, a murit încă un poet. E destul de banal să spui că în fiecare toamnă mai cade încă unul dintre noi și mai ales e trist. Vine un vânt de dincolo de cuvinte și printre frunze se scutură și suflete.

Poetul Ion A. Bucur a murit și el. Nu l-am cunoscut, pentrucă boala îl rodea încă mai de mult, nelăsându-l să coboare între oameni. l-am auzit numai odată vocea la telefon, venind pe fir ca o umbră de voce. Întreba, paremi-se, de niște corecturi ale cărții sale. „La malur de liniști”, care se tipărea la „Universul literar” și pe care a corectat-o în febre, (înțuit de un pat de spital, undeva prin București).

Note germane

S'A FĂCUT ȘI SE FACE, DESEORI, OBIECTIUNEA

că poezii și, îndeobște, scriitorii germani cultivă mai puțin forma, înclinând în schimb, înspre o prea complexă etalare a fondului operei lor.

Cei ce judecă astfel se gândesc, în prima linie, la literatura franceză.

Adevărul este însă *halb Mär, halb mehr* (jumătate basm, jumătate mai mult).

Scriitorul german iubeste într-adevăr fondul, — și, deseori, fondul complex. Forma vidă nu-l atrage în măsura în care atrage pe toți meridonali. Dar nici amorfa nu este creațiunea poetului sau prozatorului german. Dimpotrivă: un instinct special pare a governa toate eleveziunile artelor germane. Instinctul de a ridica și detalia, de a statua și ornamenta simbolic toate spațiile „catedralei” începute. Au, într-adevăr, ceva de *catedrală gotică* piesele de teatru și romanele nemțești. Cel puțin această impresie și-o lasă când ieși din codrul lor de coloare și arcade, absidă și portali, statui și vitralii.

În afară de acestea, sufletul meridonaliului propriu zis, suflet de care suntem aproape, se simte oarecum sâmburit și încurcat în fața operei de artă caracteristică spiritului septentrional germanic.

Richard Dehmel

Totuși germanicii își pun problema formei când pășesc la realizarea unui proiect.

Și-o pun chiar cu un lux de amănunte la cari niciodată nu s'ar gândi scriitorul nostru.

Ba mai mult, scriitorii și poeții germani, vechi și contemporani, au pornit, deobicei, dela un crezdel dela care nu s'au abătut niciodată sau cu greu în timpul carierei literare.

Critica literară a avut, din acest punct de vedere, mult multe posibilități de catalogare de cum o are la noi spre exemplu. Cititorul poate înțelege și

ironic această aserțiune, — dacă vrea bineînțeles.

E clar că astfel de atitudini critice față de propria lor operă în stadiul elaborării au putut duce la lansarea unor artificii geniale, cum sunt ritmurile libere ale unui Arno Holz spre exemplu, sau la artificii pur și simplu cum sunt poemetele celor mai radicali expresioniști.

Cu greu însă ar putea cineva învinui pe un scriitor german de valoare că nu i-ar păsa de forma creațiunii sale.

LATA, DE PILDĂ, RICHARD DEHMEI,

personalitate de mare prestigiu în lirica germană modernă, e unul dintre poezii pe cari i-a preocupat serios problema fundamentării critice a versului său. Dehmel își dădu seama că arta adevărată se refuză clișeele propovăduite de bisericești cu idoli și manifeste.

După convingerea-i cea mai intimă artistul și, în speță, poetul adevărat trebuie să fie liber de orice îngrădire programatică. Nici chiar doctrina „artei pentru artă” nu i se pare altceva decât etichetă caducă pentru un cerc închis de oameni fără înțelegere pentru marile drumuri ale vieții.

„Arta pentru artă” e, pentru Dehmel, semn distinctiv al unei vremi plină de parvenii pretențioși cari aveau absolut nevoie de zidul izolator dintre ei și lume. Acești artiști pentru artă și nicidecum artiști pentru cei însetați de artă adevărată, nemaiputând îndeplini funcția de poezii ai poporului lor, așa cum și-o îndeplinesc, de exemplu, Homer sau creatorul Cântării Cântărilor, nu-și puteau justifica existența decât printr'un dispreț suveran și cu atâta mai arbitrar față de laici din afara castei.

Dehmel a mai constatat că prăpastia astfel tivită între poet și cetățitorul naiv și de bună credință, deci cinstit nu numai literarmente ci și literalmente, a dus tot felul de nenorociri în câmpul literelor. Marii maeștri ai versului, în loc să coboare cu dragoste în mijlocul bunului vulg doritor de lumină, i-au acoperit cu desconsiderarea lor absolută, cerându-i în schimb o totală și orărbă admirație.

Nu trebuie să căutăm prea departe în propriul nostru trecut literar (precum nu va trebui să așteptăm prea mult apropiatul viitor), ca să întâlnim asemenea divorturi, intentate de artiști orgoliosi și mărginiți propriului lor cetitor.

Dehmel cerea, deci, ca poetul să coboare între cei ce au nevoie de artă. Între cei cari simt la fel dar nu se pot exprima la fel de bine. Într-acele căror sentimente așteaptă să fie înobilate de către artist. Totul ce e sau tinde să fie josnic, totul

nu adaugă măcar o scântee de lumină roditoare conștiinței omenești, trebuie eliminat din opera de artă. Dacă sunt admise unele impurități, ele pot fi admise numai în măsura în care metalul nobil are nevoie de celelalte elemente ca să apără în deplina lui strălucire.

Înainte de toate însă, arta trebuie să fie umană.

S'ar părea că Dehmel luptă pentru un raționalism unilateral luând astfel de poziții față de ceea ce „trebuie” să fie arta. Ori,

Gottfried Keller

chiar el se apără de o atare suspiciune. „Sunt, ca să mă exprim filosoficește, deopotrivă de realist și de idealist; — sau, psihologic: sensualist și spiri-tualist; — sau, fiziologic: empirist și metafizician; — sau, în fine, estetic: deopotrivă de naturalist și simbolist. Aceste contrarietăți spun, în fond, unul și același lucru. Ele nu sunt contrarietăți cari să se excludă, ci una o completează pe cealaltă punând-o în deplină lumină”.

De fapt așa și este. Artă mare nu cunoaște jaloane și limite doctrinare, ci se manifestă, ca și viața, în planuri multiforme și în direcții plurivoce, iar acestea în orice operă vie și viabilă.

Asupra lui Richard Dehmel vom reveni.

GOTTFRIED KELLER

este elvețian, dar unul dintre aceia cari au contribuit mult la gloria literaturii germane. Numele lui va figura, totdeauna, cu cinste alături de Nötker der Stammier, Ekkehard, Haub, Boner, Nikolaus Manuel, Bodmer, Haller, Gessner, Gotthelt și Meyer, toți cetățeni ai Elveției libere și toți cetitori și continuatori ai celei mai bune literaturi în limba germană.

Keller s'a născut în Zürich, la 19 Iulie 1819 și a murit, în orașul său natal, la 16 Iulie 1890. El aparține deci trecutului foarte îndepărtat pentru zburcimatele

noastre vremuri. Nu tot așa o peră lui.

Der grüne Heinrich, Die Leute von Seldwyla, Das Singspiel, Sieben Legenden și Zürcher Novellen sunt azi mai citite ca oricând. Fiindcă arată drumuri pe cari de mult le-am uitat și fiindcă te limpezește și-ți dă puteri să crezi în revenirea unei ordini izbăvitoare și drepte.

Dar Keller cere cetitorii serioși cu lecturile lor și cu ei înșiși.

Faptul că în ultimul timp au apărut atâtea ediții noi din romanele și nuvelele sale, dovedește că acest clasic a rămas, ca autor, totdeauna aproape de inima poporului german. Iar faptul că scriitorii nemți cei mai de seamă ai zilelor noastre recunosc într'ansul pe unul dintre marii lor maeștri, dovedește că Gottfried Keller, învingând oriza care l-a zburcumat profund, (voia să se facă pictor), și-a luat foarte în serios înalta meserie de romancier și nuvelist, evitând cu conștiință călătii arabescul frazei îngrădite și urmărirea, fără grabă și cu dârza răbdare, desăvârșirea puțin obișnuitului dar cu care l-a înzestrat Dumnezeu.

TRAIAN CHELARU

Note italiene

CARLO TAGLIAVINI

profesorul de filologie romanică dela Universitatea din Padova, a fost Marți 9 Decembrie a. c., o interesantă conferință la Universitatea din București, asupra manuscriselor de origine calvină din sec. XV și XVI.

Carlo Tagliavini s'a apropiat poate mai mult decât compatriotul său de literatura și limba noastră.

Încă dela vârsta de 15 ani începe să studieze limba română, după o veche gramatică italiană, care era departe de a corespunde cerințelor vremii. Nemuștuit, viitorul erudit își formează stăruitor o gramatică română, scoțând regulile din textele studiate cu mîgăla, gramatică din care s'a dezvoltat mai târziu lucrul „grammatica romana”, tradusă și în limba germană, fiind până astăzi cea mai bună gramatică a limbii noastre, publicată de străini.

Dar Carlo Tagliavini a fost preocupat și de literatura noastră, în special de cea veche. Dintre lucrările sale din acest domeniu menționăm un studiu asupra lui Eliade Rădulescu, în care arată în ce a constatat influența italiană asupra activității literare a acestuia, rezolvând totodată și unele dificile probleme lingvistice. În prezent, profesorul Tagliavini pregătește să dea tiparului toată colecția de traduceri românești făcute sub influența calvină, care va apăre peste câțiva ani în patru volume.

Pentru meritele sale indiscutabile și contribuțiile aduse la

Tendința de a trata natura ca pe un câmp de experiențe, înălțurnd căruia nici o strictețe legală nu se face simțită, este proprie omului celui de al XX-lea veac. Rupând brutal legătura acțiunii cu condiția ei, raportul artei cu tradiția, toate monstruozi-tățile par normale în acest domeniu redus la an-organizarea dinainte de creația lumii. Încercarea de a nesocoti total ordinea intrinsecă de spirit în lucrul, provine din aceeași religie a materiei care promovează excesele cantitative ale erei acesteia materialiste. Noul „mal du siècle” este exprimat pregnant prin arta cubistă.

Acest curent, interpretat întâi ca un efort eroic de redresare a viziunii plastice depe planul e-brietăților impresioniste de senzații incoherente, s'a dovedit cu timpul a nu fi decât mult mai puțin: un geometric grosolan prim impuls de reacție imediată,

față de o formă de expresie în carei conținut psihic era în de-alaj cu sensibilitatea modernă. De-partea de a considera orice încercare de acest gen, mai mult sau mai puțin înrudită cu cubismul, drept o decadentă ipso facto, de-partea de a vedea o artă în cubism, pentru a o socoti „entartete Kunst”, avem mai curând impresia unei mai corecte definiții a acestuia, prin intenția de a reconstrui lumea externă, obiectivă, a volumelor și formelor, subordo-

nând viziunea geometriei, sacrificând adică individualul, logicul, tipului algebric, ideei generale materializate într'o epură schematică.

Înlocuind lumea însăși a senzațiilor, prin corespondențial lor conceptual, prin realitatea de drept, realitatea ideală într'un univers în care totul este lege fizică reducibilă la formula matematică și exprimată prin proporții geometrice, cubismul își nega însă intenția constructivă. El nu făcea decât să substituie unei contrafaceri subiective și arbitrară a naturii — impresionismul — o contrafacere la fel de arbitrară, dar prin cămină neputinței de a distinge întotdeauna esențialul de particular. Considerând esențialul lucrurilor nu după o știință certă a esențelor (știință de altfel inexistentă; au demonstrat-o încercările de până azi ale metafizicienilor tuturor timpurilor) — ci după părerea subiectivă, după impresia necontrolată și prezumțioasă, a unei depline stăpâni: de criterii discriminative, cubștii opun himerelei dată de impresionism drept lume, o altă lume himerică, construită după cerințele abstracției devitalizante și formulei goale de sens intuitiv.

Revendicându-se dela marea tradiție florentină a quattrocento-ului, cubismul crede a-și putea susține teza prin alăturarea exemplelor de anatomisti și perspectorii, ca Piero della Francesca sau Paolo Uccello, în opera cărora ficțiunea tipizată înfruntă realismul obiectiv, într'o fuziune de savurosă stilizare primitivă. Ceeace n'au luat în seamă cubștii și teoreticienii cubismului încercând apropierea aceasta, este faptul că prerafaeliții de care pomeneam porneau dela intenția umanistă a artei, dela necesitatea unei arte a omului, pentru om, reflectându-i structura și năzuințele, și satisfacându-i, în vreme ce cubismul — dacă i se poate imputa ceva fără a ne plasa pe un teren străin, făcând adică tot critică intrinsecă, este tocmai faptul de a uita structura globală a omului, în compoziția căreia intră tot așa de puternic ca și ideile dacă nu mai, ateciele, reacțiile emotive, sentimentele și senzațiile.

O artă abstractă nu este o artă pentru oameni concreți. Ea nu e posibilă, nu face decât funcția de producție culturală, decât în cazul când respecta ansamblul fiziologic al spiritului uman. O artă abstractă, dacă respectă însă condiția, ar putea obține aderenți: în cazul în care mecanismul gândirii s'ar reduce la pătratul lui Boetius!

Într'un sistem realist de pedagogia culturii, trebuie să se țină seamă de realitatea omului care produce arta, ca și de realitatea celui pentru care e produsă. Și este o iluzie trecătoare aceea e începutului acestuia de secol, nenorocit copil postum al pozitivismului, monismul materialist. Realitatea spirituală a fost curând readormită, din chiar interiorul mișcării cubiste, de un latin: italianul Carlo Carrà, de care glosele noastre viitoare vor avea să se ocupe.

Profesorul Cartoian spuse mai de mult acest lucru, dar, fie din lipsă de timp, fie din aceea a materialului, n'o dovedise.

Profesorul Tagliavini se ocupă tocmai de partea aceasta atât de importantă în cartea la care d-sa lucrează — și pe care nerăbdătorii, o așteptăm.

SORACTES

Național și etern-uman în literatură

(Urmare din pag. I-a)

în datele ei psihologice elementul caracteristic etnic. Această constatare duce la o serie întreagă de întrebări. De fapt, suntem atât de obișnuiți cu formulele comode, încât ni se pare ciudată afirmația că în literatură n'am putea afla tipul uman al Rusului, al Englezului, al Francezului sau altul. Dar chiar dacă am vrea să recunoaștem că ni se pare mai limpede definit, în figurile câtorva opere literare, Rusul decât Francezul, de pildă, ne-am da seama, pe de o parte, că elementele de civilizație și cultură șterg într'o bună măsură aceste deosebiri, iar pe de alta că nu atât datele psihologice singure ne relevază anumite tipuri etnice, ci mai de grabă prejudecățile noastre lucrează în această privință, iar acestea țin seama mai totdeauna nu atât de individ și de popor în sine, ca făpturi umane care ar gândi și ar simți într'un mod deosebit, ci ca elemente integrate într'un mediu, în anumite detalii de atmosferă și tradiții, de condiții de viață socială, religioasă sau națională.

Se pare, cu alte cuvinte, că, fără să ne dăm lămurit seama, când vorbim de o figură caracteristică pentru un neam, în realitate ea nu este reprezentativă din punct de vedere etnic decât numai cât durează o anumită prejudecată sau anumite condiții de viață în mediul în care ea trăiește. Mai ales prejudecata și clișeu literar, care identifică un anumit tip etnic cu o anumită trăsătură adăncă umană, joacă un rol deosebit de însemnat. Chilon Chilonides din Quo Vadis este, s'a zis totdeauna, tipul Grecului. Astăzi, însă, când perspectivele s'au schimbat, n'am zice că este tipul Evreului? Când într'o operă literară se prezintă astfel Albanezului, al Macedoneanului, al Maghiarului sau oricare altă figură reprezentativă etnică, nu cumva fiecare verifică această figură nu cu realitatea, pe care o cunoaște sau nu și care e așa de relativă, ci cu un anumit clișeu și cu o anumită prejudecată ce are? În chipul acesta privind, poate că nu mai este locul să identificăm în mod artificial anumite neamuri cu anumite trăsături. Englezul e totdeauna flegmatic, Rusul e mistic, e.t.c. Aceste trăsături convenționale aproape nu sunt însă niciodată concludente. Un Român poate fi tot atât de flegmatic ca un Englez; iar un Englez tot atât de mediativ ca un Rus.

Trăsăturile acestea deci nu caracterizează suficient pe latura etnică și nu pot fi hotărâtoare. Dacă ni se pare că ele totuși individualizează, este pentru că nu desfacem tipul uman din condițiile de viață locală, nu-l judecăm numai după elementele sale sufletești umane, ci după detaliile vieții regionale sau naționale; îmbrăcăminte, condiții sociale sau obiceiuri. Ceva mai mult. Preocupările dela un anumit mo-

ment, ale unei anumite clase sociale chiar, ni se par că individualizează perfect un popor de altul, deși e limpede că ele pot să nu fie localizate numai acolo și mai niciodată nu durează mai mult de o epocă. Astfel, sunt anumite tipuri ale Rusului, așa cum apare în literatura lui Turghenev, a lui Tolstol și chiar a lui Dostoievski. Fiește, sunt deosebirii destul de mari dela unul la altul, dar chiar dacă se poate afla o oarecare identitate între unele tipuri, nu cumva această unitate reprezentativă este realizată mai puțin pe baza datelor psihologice specifice în care în general se crede, cât mai ales datorită unor idei comune care îi animau și care dominase la un moment dat societatea în care acțiunile și personajile se desfășurau?

Este greu, după cât se pare deci, a vorbi de realizarea unui tip național caracteristic realizat în literatură. Când socotim că Lam aflat, în realitate nu prin caracterul său propriu și uman este identic, ci prin conținutul lui cu lumea externă a locului. Ba chiar se poate observa că, după cum sunt anumite teme și motive literare care, cu tot specificul celor prezintă sub noua formă ce o îmbracă, în realitate trec dintr'o literatură în alta, tot astfel sunt anumite tipuri umane care circulă în anumite epoce, după anumite mode, René, Werther, Marguerite Gautier sau eroul melancolic al romanului modern sunt pilde vii în această privință.

Pentru că s'ar putea întâmpina cu propria noastră afirmație, că oamenii, cu cât sunt mai „civilizați” și mai „cultivați”, devin mai asemănători între ei, ar fi interesant, pentru a lămurii stucer această problemă, să cercetăm dacă nu cumva tipuri țărănești vor putea să reprezinte, privite însă numai în trăsăturile lor psihologice și în afară de condițiile vieții externe, fizionomia umană a unui neam în notele ei caracteristice. La noi, încă de mult s'a spus că această figură caracteristică românească nu poate fi luată din lumea mai ridicată a burgheziei sau a nobleției și că, datorită vieții ei pretutindeni retrase și tradiționaliste, ferită de influențe care să creeze elemente comune cu alte vieți, țărănimea singură ar putea aspira să dea acest tip caracteristic național.

Opriindu-ne cu această examinare la literatura noastră, luând tipurile de țărani din cele mai cunoscute, de pildă: Moș Ion Roată, Baciu Micu și Ion, ne vedem izbiți imediat de constatarea că, deși fiecare este socotit la rândul lui ca reprezentativ pentru neamul nostru, ele nu sunt deloc asemănătoare în psihologia lor fundamentală, în chipul cum concep viața și cum reacționează la încercările ei. Așa dar, dintr'o dată, chiar dacă ne oprim la clasa cea mai reprezentativă a etnicului, intervine ezitarea în alegerea unui din mai multe tipuri. Și, oricare ar fi ales, oricât am înmulți numărul figurilor țărănești evocate, nu vom găsi în niciun caz realizat acel tip de țărăn care, pe baza datelor psihologice prin care este înfățișat, lăsând la o parte detaliile de decor sau de orice fel externe omului, să se potrivească numai la noi, care să nu fie posibil în sudul Dunării, la Unguri, la Poloni sau la

Ruși. Într'un articol despre romanul lui L. Reymond: Țărani, Ibrăileanu, care fusese un serios teoretician al specificului național, așa cum era conceput în vremea lui, vorbea despre aceste firești asemănări între țărani din Răsăritul Europei, asemănări uneori nu numai în viața lor launtrică, sufletească, dar chiar și în amănunte externe, ceea ce uneori constituie un mijloc de diferențiere mai sigur.

E foarte probabil că afirmația lui Ibrăileanu ar putea fi dusă mai departe fără mari riscuri. Lăsând la o parte elementele de cultură și de viață cu nivel mai ridicat din multe puncte de vedere, care sunt însă tot exterioare omului, nu se prea văd deosebiri fundamentale și reale între țăranul nostru și cel german sau cel francez. Lucrul este mai pregnant dacă exemplele din literatură le vom lua în așa fel încât să fie cât mai apropiat de studiul în care se găsește țărănul nostru. Romane ca Les paysans sau La terre conțin un material concludent în această privință. Sau, pentru ca pilda să fie cât mai convingătoare, se vor putea alătura nu numai decât țărani români, celor din Apus, dar și aceștia între ei și a aproape sigur că va fi greu de diferențiat de baza elementelor din firea lui, țărănul francez de cel german, cel german din Sud de cel elvețian, cel german din Nord de cel suedez ș. a. m. d.

S'a mai spus, nu de mult, de unii cercetători că o caracterizare psihologică a specificului unui popor nu este posibilă, urmărindu-se în alte domenii ale literaturii relevarea celui unic al fiecărui neam care probabil există undeva și care se lasă greu surprins. Dar dacă această caracterizare pe temeiul datelor psihologice este imposibilă, a afla tipuri umane caracteristice pentru un anumit neam este de asemenea imposibil și trebuie să avem curajul să o recunoaștem. De altfel, experiența și exemplele pe care literatura ni le pune la îndemână ne arată că nu este tip uman realizat, în oricare din literaturile lumii, care să fie cu necesitate, pe baza datelor psihologice date, numai de o anumită naționalitate.

Câteodată, marii artiști știu să dea semnificații naționale unor figuri evocate, dar dincolo de această semnificație stru, grandioasă, fără excepție, totdeauna, trăsătură și conflictul etern-uman. Wagner, unul din acești puțini artiști geniali, care a reușit să realizeze opere de artă atât de caracteristice pentru neamul său și cu personajii atât de tipice, spunea totuși categoric că părasește terenul istoriei în realizările sale, pentru a evita contingentele accidentale pe care aceasta le conține, preferând legenda, într'u cât aceasta „oricărei epoci și oricărei națiuni ar aparține are avantajul de a cuprinde ceea ce această epocă și această națiune au mai curat uman”. Căci, Wagner își dăduse seama că, în artă și mai ales în literatură, totdeauna tipurile care durează și servesc ca puncte de reper în improspătarea formelor se impun pentru că reușesc să eternizeze o puternică trăsătură etern-umană, iar nu una națională.

G. C. NICOLESCU

ION FRUNZETTI

Cărți noi

AQUAFORTE

Criticul și romanțierul E. Lovinescu este unul din scriitorii cei mai fecunzi ai vremii noastre. Iată o nouă carte scrisă de d-sa, puțin timp după monografia Titu Maiorescu. Al patrulea volum din ciclul atât de gustat al Memoriorilor d-sale are titlul: Aquaforte.

Într'o prezentare ce merită a fi subliniată, cartea ne este oferită de editura Contemporană. Un volum extrem de compact, cu o diversitate de capitole ce atrage atenția ca un roman. D. E. Lovinescu continuă atât seria de portrete din Memori, cât și acele elegante momente surprinse din viața noastră literară, cu ochiul viu al ironistului. Scene din viața de toate zilele, momente din viața literară, figuri și profiluri: dintre personalitățile noastre artistice, disociații și prezentări — iată din ce e compus acest bogat volum al d-lui E. Lovinescu.

NUMARUL DE CRACIUN

al revistei noastre, într'un număr sporit de pagini și cuprinzând cele mai selecte colaborări, va apare Sâmbătă 20 Decembrie.

ABATELE HENRI BREMOND

de N. PAPATANASIU

Dacă vrei să cercetezi casa unde a venit pe lume (în 1865) acei care avea să fie Abatele Brémond, o poți afla tot în Place des Prêcheurs, la Aix; e acolo de secole.

Chinezul de bronz care, deasupra orologiului fațadei vecine, bate orele, își continuă fastidiosa inderetică — minciună chiar — care consistă în a măsura vremea, dar a îmbătrâni și să decolorat.

Biroul de notariat de la parter, — unde, vreme de o sută cincizeci de ani strămoși și tatăl său chiar au ocupat același fatidic — și au cercetat aceleași dosare, păstrează încă frumoasele pânze împodobite cu buchele, desenele de Constantin, bibliotecile cu opere de Mézeray, de Voltaire — și cu numeroase teme de istorie eclesiastică.

Brémondii, tatăl și fiul, confundau în același cult pe papă și pe rege. Când Bossuet e împărțit între Roma și Ludovic XIV-a el scrie:

„Il faut avoir été élevé dans une des dernières familles légitimistes, avoir grandi sous les images inséparables de Pie IX et du comte de Chambord — pour réaliser l'état d'esprit catholique et monarchiste d'un Bossuet”.

Pius al XI-a și contele de Chambord au fost pentru tânărul Brémond — portrete de familie „qui se faisaient pendant”.

În casa din Aix, loială și rigidă, — în care sentimentele se investeau în redingotă și cravată albă, mama sa a fost — cu adevărat — o rază de soare. Măna ei ușoară a deschis ferestrele și le-a lăsat deschise. Bunicul ei, Zénon Pons, admirabil helenist, primise la Toulon, când debarcase odată cu Dumont d'Urville, pe Venus de Milo și descifrase, cel dintâi, inscripțiile de pe statuă.

Bunica din partea mamei, M-me Tassy, dăduse tânărului Thiers, — tânărului Domn Thiers, — pe atunci student la Aix, „le minimum d'élégance dont il avait besoin”, pentru a avansa în viața publică. Acești Tassy, rasă extrem de distinșă, — erau, pe deasupra — ce oroare! — și liberali! Jucau la popice cu Thiers și Miguet și, în atelierul de lăcătușerie în care tatăl lui Miguet fabrica, la forjă, frumoasele rampe de fier care ornează hotele-urile din Aix, li s'a întâmplat să asculte pe domnul Thiers.

Liberalii la Brémondii acasă, în ochii cărora d. Thiers reprezenta Revoluția și ale căror nări tremătau numai la auzul numelui părintelui Lacordaire! Intâlnirile familiare, ne putem închipui, nu aveau loc fără ciocniri.

Încă de pe atunci însă, un copil le culegea contradicțiile care rămăneau cordiale și, în adâncurile inconștientului, împărțit între imobila magnanimitate a eunora și fierberea agitată a celorlalți, dădea dreptate tuturor. Pregătindu-se să devină scriitorul laic și deconcertant care ațâță acele ardori ori acele probări de care e întovărășit interesul pasionat al lectorului. De-acel vine curiozitatea scriitorului, după cum favorarea continuă și aproape feminină vine dela mama sa, care avea să aducă pe lume trei preoți. Poate fi imaginată sub trăsăturile acelei Vierge à la Soupe au Lait — a lui Gérard David, care pare tot așa de limpede și proaspătă — ca și copilul sfânt.

Întro fermecătoare cântărie: L'Enfant et la Vie, avea să se declare partizan al educației prin muzică, în hymnis et cantibus. Nu datoră oare mamei sale această aură care, pentru unele opere privilegiate, pare să se desprindă din cuvinte, ca un fluid necunoscut, spre a atinge inima și creierul celor care citesc?

A fost scris însă ca mama sa să-l părească în adolescență. Maestrul său, la colegiul catolic din Aix, erau cu totul incapabili să-l întonece studiile. Dacă vizitezi acest străvechi colegiu catolic din Aix, înconjurat de mândrituri, ale căror clopote răsună în ceasurile sorocite, poți simți câmpia apropiată și vederea și se lovește, la orizont, de eroica Sainte-Victoire, cântată de Mistral. Micul său schit simli-gotic a văzut trecând o întreagă pleiadă de tineri care, mai apoi, au ajuns vestii: Lionel des Rieux, Xavier de Magallon, Joachim Gasquet și cel dintâi dintre poeți, Charles Maurras.

Și chiar profesorii săi au poșit înainte: abatele Guibert a devenit Mgr. de Fréjus și abatele Guibert a devenit Mgr. de Moulins. Mai târziu, și-a amintit de el, când a arătat, în L'Enfant et la Vie că avea cândva o preotului, proșpetimea sa de imaginație, intacta sa noblete, îl apropie de tinerețe, îl predispu la

un învățământ plin de căldură și cu adevărat viu.

„J'entends encore, — scrie el — mon professeur de rhétorique, merveilleusement jeune après trente années de classes, reissant Bossuet d'une belle voix vibrante, avec une admiration toute neuve qui retenait les plus espérables et secouait les plus endormis. Non, jamais personne n'a aimé, n'aïmera les livres comme ces hommes qui, dégagés des vulgarités de ce monde, ont pu garder, dans leur sentiment littéraire, la sève, la fraîcheur et les illusions du printemps”.

De-atunci, desigur, s'a îndreptat — din plin — spre Bossuet; dar dacă a rămas extrem de sensibil la cadența cuvintelor, la ritmul frazelor, — până la a urmări acest ritm și această cadență chiar în poezia clasică sau în cea străină — în Virgiliu, în Goethe, în Milton, darurile sale de muzician nu au fost cultivate în acest mic schit?

Această muzică interioară i-a întovărășit dubla vocație religioasă și literară. După bacalaureat, pleacă în Anglia unde va intra în noviciatul Jesuiților. Același noviciat al Jesuiților avea să atragă după tânărul Henri —

și pe cei doi frați: Jean și André... Trei Brémond dintr'o dată: o recoltă minunată pentru Jesuiți. Dacă pe Henri Brémond nu l-au păstrat decât pe jumătate, aceasta se datorește numai firii sale independente. A rămas al lor numai pe jumătate — și de-abia se poate desluși acest lucru — în Histoire du Sentiment Religieux.

Anii săi de ucenicie dincolo de Canalul Măneci — s'au prelungit ca un soi de noapte îndelungată, brăzdată de fulgere. Era prea mult absorbit de cărți. Îi kpea un contact mai direct cu viața. Un minunat descoperitor de isvoare, maestrul său Henri Brémond i-a ridicat un monument spre slăvire: n'avam decât să răsfoim volumele pe care i le-a consacrat — spre a măsura influența asupra spiritului său.

E vorba de Newman, bogatul spirit care a încercat reforma anglicană. Mișcarea a luat naștere la Oxford. Sufletul arzător al lui Newman nu se mai mulțumea cu puritanismul, cu nădădătea templelor, răceala ceremoniilor, căci această uscăciune a cultului simboliza pentru el — și pentru cei cari l-au urmat — o decadență a spiritului religios în țara lor. Ridicați de cuvân-

tul său, studenții dela Oxford trăiau în speranța unei lumi noi. Imprumutând dela Newman metode de expunere, Henri Brémond a restituit francezilor atmosfera unui trecut care a devenit apoi prezent, căci corespundea freamătului veșnic al omului...

Newman, pentru care supranaturalul — și chiar naturalul vieții de fiecare zi — este o realitate, a fost pentru Henri Brémond marea lumină. Căci i-a comunicat îndepărtarea sa de abstract, disprețul său pentru rațiunea pură, simțământul său intim al credinței întrupată întreaga în ființă, ca și cum ar avea chiar ea o inimă, sânge, nervi, sau — mai bine spus: l-a născut și ei. Căci maestrul nostru

Peisaj de iarnă

- Fragment -

de LAURENȚIU FULGA

Era o seară, necunoscută până atunci în oraș. Ceva de straniu pătrunseser în spațiul lui geografic, asemănându-l astfel cu o cetate de care se apropie prea mult elementele demonice. Dacă priveai îndelung strada, nu deslușeai decât un șgomot obscur al pașilor, care tot mai mult ar vrea să se îndepărteze de oraș. Dar, peste toate domnea o ceață grea și întunecată. Rarele lumini licăreau palid, iar în oameni nu mai recunoștea decât forme negre, înghesuite unele în altele de egoism, să le surprindă mai târziu neliniștea sau prea înfricoșate de atmosfera acelei seri. Trăiau toți o nostalgie nefirească a luminii și a mișcării brutale. Viața, însă, își ignora. Pentru că trecu pe lângă ei, fără să doboare pe vreunul. Intâia dată când Viața suverană n'a făcut act de valoare ei supreme, anunțându-i într'un fel oarecare, ci prea ipocrită îi îmbăta pe aceluși cu otrăvă, cu suferință, cu pasiuni istovitoare.

Nu ne propusese nimic, refuzând liniștea odăii noastre și reșind bezmetici în oraș. Vroiam poate să ne dovedim, doar regularitatea unei singurități răcitoare pe străzi. De aproape un ceas, mergeam alături, fără să ne spunem nimic. Prietenul meu se înfășurase în el ca într'o cușcă. Eu, ca să-mi elucidez dificultatea orbirii, îi strângeam brațul, neinvitându-l însă la vorbă. Îmi plăcea plimbarea asta inutilă, înfinită, în tăcere. Credeam mereu că mă găsesem într'un fel de catedrală și aștept să încep să slujbă, s'aud preoții cântând și orga mugind. Era ceva, dar se asemăna mai mult unei biserică care se prăbușește.

Totuși într'un târziu, prietenul meu ruspe tăcerea: — Cred că orașul acesta suferă ca un om viu, cu o rană deschisă.

Tăcu apoi, poate să-și controleze afirmația sau să-mi vadă reacțiunea. Nu ripostai, însă. Și el continuă:

S'ar spune că orașele de provincie sunt mai triste. Dar nu e adevărat. Ele și-au găsit limite și se complac între mărginitatea lor. Ar fi o tragedie dacă le-ar depăși, pentru că atunci s'ar ivi altele. Exact, lucrul care se petrece cu Bucureștii, în fiecare zi, alte margini și de aici o succesiune de orizonturi, care crează o fugă neconștientă spre Alceva. Acest Alceva este imprecis,

poți cuprinde în el tot ce vrei. N'are nicio importanță. Dar, însuși faptul că sunt pe aici străzi cu sens unic, vin să confirme spusele mele. Orașul își caută un sens. Așa cum de obicei toți căutăm acest sens. Și dacă nu mă'nșel, pare-mi-se că nu l-am găsit încă. Bucureștii e plin de bururi, teatre, cinematografe, case cu jemei, cârciumi. Capitala în toate se caută, în toate se presimte, dar nu se adevărește nicieri. Cu toate că și acesta este un sens, dar sociologic, sau dacă vrei biologic, cotidian. Oamenii, când se întâlnesc aici, nu sunt ei — ci adevărați — ci măștile lor. M'ascuți?

Tresării, întorcându-mă cu fața spre el. Nu știu de ce, mă gândeam la două măști: a lui Beethoven și Goethe din viziunea anticăriei Pauch — și apoi mă gândeam la masca mea. Zâmbii:

— Da, te ascult!
— Oamenii, urmă cu aceiași voce prietenul meu, nu se întâlnesc cu propriile lor chipuri

decât în întimitatea de acasă, om cu om, pus fiecare în fața lui însuși, având mustrări de conștiință sau pregătindu-se de moarte. Există o sinceritate particulară, pe care nu ți-o poți afla în public — din doare ori din inconștient — și anume stând de vorbă cu tine, te desvăluie și nu știu dacă ai curajul să te recunoști. Auzi? În geamul acela bate cineva. Firește un om sau o femeie. Mă'nțreb însă, de ce nu renunță, de ce se obligă să se agate de viața unui strein, de ce ai nevoie totuși câteodată de altcineva? Vezi, aici se ascunde o taină. Taina împlinirii ori a încrușării destinelor. Legea naturală a lui „doi”, în care credem cu vehemență organică și'n care nu ne satisfacem însă. Omul acela e un baron, un individ cumințe sau spune-i oricum. Să nu uși însă niciodată că și oamenii anonimi au conștiința inutilității lor. În deosebire, dimineața, sunt foarte lucizi de toată zădărnicia lor.

Scrisoare de pe front

Tată, mi-e sufletul ca un cais în floare
Când se deschid primăvara aripile de soare.
Cădeau flăcăul vostru cel mai mic
Rânduri curate, senine, depe frontul bolșevic. —

Tată, văd satul nostru 'n vale și flăcăii,
Auz în urechi cobza lăutarului și dulăii
Și când mă 'ntorc înspre răsărit și mă 'nchin
Imi vine să chiui parc' aș fi băut vin.

Oare n'au întreat fetele la horă de mine?
Fluerul pus la icoană se mai ține?
Ion să meargă la Maria cu gând luminat
Să-i spună că sunt sănătos, întreg, decorat.

La Liasevți, peste Nistru, în zări fulgerate
Am dărit am cu pieptul paisprezece cazemate.
Cădeau gloanțele ca grăul în ogor semănat;
Atunci a căzut vărul Ion Gheorghe împușcat.

Se sguđuia înaltul ca de furtuni cuprins.
Își ascusesse holda bot spicul de-aur nins.
Iar noi, tată bun, tată cu inimă de cicoare
Rânjeam către moarte și cădeam către soare.

Așa viforite, bătrânule tată, istoria nu știe.
Au răposat atâția cu fruntea lângă gie.
I-am îngropat cu popă, tămăe, lumânări,
Se scoborise lângă tronuri toți ingerii din zări.

Pe-acasă cum e vremea, bătrânule albit?
Ați treerat în ceată și fânul lați cosit?
Luocernele sunt bune și viă are rod,
Florica lui Bădin, a mai născut vre-un plod?

De toate vreau să aflu și cât mai multe poate.
Să-mi scrie și flăcăii și fetele în parte.
Iar tu fii mândru, tată, om bun din altă vreme
Că fiul tău, ostașul, erou va să se cheme.

nu ne folosesc decât să ne des-coperim.

În același timp, ieșă-l împregnat de simpatia omenescă pentru George Eliot. Tandrețea uneia, pătrunderea celuilalt: ieșă-l pregătit să urmeze munca lăuntrică a lui Dumnezeu în suflatele creștine, nu ca istoric imparțial, ci ca apologist al celei vieți lăuntrice pe care o privea dăinuind. Încă de-atunci purta în el întreaga sa operă.

Revenit în Franța — ca profesor, apoi critic literar la Etudes, colaborator la Correspondant, la Revue des Deux Mondes, gata să se lase prins de orice curent contemporan, începe curând să scrie, sub forma unor monografii, cele dintâi capitole ale vastei sale Histoire du Sentiment Religieux en France.

La Provence Mystique, Sainte Chantal, L'Apologie pour Fénelon, Bossuet, nu sunt decât capitole care aveau să se lege ușor unul de celălalt.

Viața i se pierde în lucru. — și abia se smulge, ca dintr'o cetate asediată. Dacă ar fi să studiem această Histoire du Sentiment Religieux, fie în suita marilor tomuri, fie în părțile ei detașate, putem fi siguri că numai și numai pe autor îl vom afla, pe a-

cest neobosit benedictin care îngrămădea tomurile imense sale anchete asupra spiritualității, într'un sătuc pierdut din Pirinei, sau într'o cămăruță a cartierului L'Observatoire, asemenea unei celule, din preajma unei mănăstoaie din vecini.

La această epocă (1900) făcu cunoștința lui Maurice Barrès. Fusesse chemat la Atena pentru a predica despre post la catedrala gotică. Vizitând Parthenonul, întâlnește pe autorul Colinei inspirate.

Aveau multe afinități. Cel care a fost numit și „ultimul romantic” nu putea să fie prea străin de acela care avea să scrie „Pour le romantisme. Intâlnirea lor chiar, departe de patria comună, în cel mai venerabil sanctuar al artei clasice, avea ceva simbolic.

Oricum, a fost de mare însemnătate și pentru unul și pentru celălalt, căci preotul avea să influențeze mult asupra evoluției religioase a marelui prozator: și Barrès, de partea sa, avea să pregătească accesul la Academia Franceză a noului său prieten. Îi va fi, poate, un bun sfătuitor în orientarea sa literară, mai ales în ceea ce privea abatele

Brémond: l'Histoire littéraire du sentiment religieux.

Abia întors în Franța, preotul publică (înainte de Charne d'Aihènes) l'Inquietude religieuse, preluând al operelor de psihologie religioasă în care avea să-și reveleze darurile cele mai originale. Studia aci fenomenele vieții interioare la marii catolici englezi: Sydney Smith, Wiseman, Manning, Newman. Lucrarea asupra acestuia din urmă, e socotită drept una din cele mai remarcabile ale genului. O a doua serie, publicată în 1909, aducea lumini nouă asupra lui Huysmans, Pascal, George Eliot.

Independența care se manifesta în aceste scrieri, încă de pe atunci, izbueni în 1910, în Apologie pour Fénelon. În Bossuet, se remarcă o înclinare, care va fi definitivă, pentru mistici. Această stare de suflet se distinge și în lucrările care urmează — și anume întreaga Histoire littéraire du sentiment religieux en France, depuis la fin des guerres de religion jusqu'à nos jours, monumentală operă a vieții sale din care nu a izbutit să sfârșească, din cele patrusprezece volume prevăzute, decât primele unsprezece.

Această operă i-a adus, în 1922, marelui premiu Gobert de Istorie și, în 1923, întrearea sa la Academia Franceză, unde a urmat pe Mgr. Duchesne.

În același spirit sunt scrise: l'Evolution du clergé anglican și Méditations sur la sainteté et la vie de Saints.

La 25 Octombrie 1925, abatele Brémond pronunță — în ședința publică anuală a Institutului, un discurs care a fost punctul de plecare al unei faimoase polemici asupra „poeziei pure”. Replicile date redutabilului critic al ziarului Le Temps, Paul Soudey, i-au creat o mare popularitate și i-au asigurat o largă difuzare a cărților pe care le-a publicat cu acest prilej: Prière et poésie. La Poésie pure, apoi: Racine et Valéry, notes sur l'initiation poétique.

Una din trăsăturile dominante ale caracterului lui Henri Brémond era independența. Trăsătură rară la un preot, când e astfel acuzat. Și puțin rezistiv afabilității cu care te primea și violenții sale, iar prietenia lui era din cele mai prețioase.

Independența sa i-a fost nepus de folositoare în lucrul literar. Faptul se simte în a sa Histoire du sentiment religieux, unde cealce trebuia să aibă grijă era ocolirea monotoniei tonului apologetic. Și chiar el și-a răs — (mai ales în l'Abbé tempête, publicat în 1929) — de autorii a căror operă nu e decât un panegiric.

El le cerea acel ceva care nu se produce fără de un anume spirit de liberă discuție, de care cei săbi se sperie — dar de care un suflet profund nu are de ce se teamă. Iată de ce nu a ezitat în opera sa ospitală, să-și manifeste sentimentele personale. Să atace în numele lor și să condamne chiar câteva din marile figuri ale religiei. După Bossuet el s'a aplecat asupra tuturor jansenistilor.

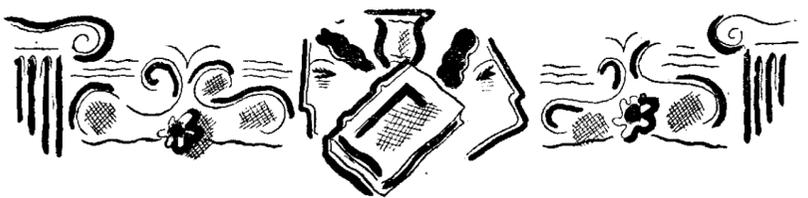
În l'Histoire littéraire du sentiment religieux, abatele Brémond nu s'a mărginit — după cum ar fi fost de temut — să critice numai textele celebre sau operele mai puțin cunoscute ale maeștrilor literaturii religioase. A cercetat chiar și opera celor mai obscuri — care n'ar mai fi reînviat, chiar, fără ajutorul său; la acești simpli și umili: literaturii aflat trăsături religioase, simțăminte vii, un firesc și o poezie neobștuită. Psiholog a relevat așadar, nu numai sufletele abia cunoscute, ci nuanțe de inteligență și sensibilitate religioasă pe lângă fapte ale istoriei civilizației.

Misticismul a rămas un semn al temperamentului său religios. Pe mistic îl caută în sufletele asupra cărora se apleacă — și condamnă — în numele său — intelectualismul, sub toate formele sale, în religie și în afară.

Maș mult, subtilul și supul autor, comparat adesea cu Sainte-Beuve, reînviind psihologia religioasă, a contribuit la reînnoirea umanismului. Dacă nu a fost întotdeauna perfect clar — în deosebire, în primele sale opere de critică — s'a exprimat totuși nepus de limpede în faimoasa desbatere asupra „poeziei pure”.

Abatele Henri Brémond a murit la 17 August 1933, la Arthez, lângă Pau. A sa Histoire littéraire du sentiment religieux îi supraviețuiește. Dacă va fi cu puțință să fie continuată, truda nu va fi fără de strălucire. Va trebui — bine înțeles — să fie adusă până la epoca actuală — iar un capitol să fie închinat lui Henri Brémond chiar.

Cronica literară

MILLIARIUM

(In două volume)

de N. I. HERESCU

Specializarea într-o ramură de cunoștințe se întovărășește de obicei, la omul de știință respectiv, cu un fel particular de a înțelege și practica. Numite raporturi de sociabilitate, în înțelesul cel mai larg al cuvântului. Un anumit orgoliu incitad, dacă nu chiar dispreț îl izolează din comunitate scemenilor săi, cu care abia mai comunică la răstimpuri, și atunci conștient, convins de fa-voarea pe care le-o face. Excepțiile, sau desmăntirile care se pot invoca sunt atât de rare încât prilejul de a le releva trebuie folosit cu precădere și — de ce n'am spune-o — cu recunoștință chiar, oricâteori se înfățișează. Un astfel de prilej excepțional scotim că îl constituie publicarea lucrării în două volume intitulată „Milliarium” (în „Colecția enciclopedică” a Institutului de studii latine). Un specialist, profesor de limbi „moarte” găsește tonul cel mai potrivit de a comunica înțelesul viu al științei pe care o profesază dela o catedră universitară, adreându-se unui public de cultură generală, fără ca totuși înțelesul comunicat să decadă din demnitatea lui firască.

Un profesor universitar — se va spune — publică o carte curinzând studii și articole, cu caracter ocazional larg, destinată unui public mai larg, decât al celor restrâns prin specializare: ce poate fi excepțional în această dorință de a interesa pe cât mai mulți la lucrarea sa? Răspundem: „Cunoașterea desinteresată și comunicativă a d-lui N. I. Herescu, manifestată într-o apărare cauzei clasicismului în cultura noastră, îndăurirea pe care și-o simte de a comunica unui public de nespecialiști, frumusețea înțelesurilor pe care i le-a desvânat o cunoaștere și trăirea valorilor umanității, ale culturii greco-latine. E un gest generos a cărui adăncă semnificație de sociabilitate se cuvine relevată: aceea de a dăruți, cu o dezinteresare isvorâtă din convingerea despre valoarea nepieritoare a bunurilor pe care tu însuși le-ai primit.

A face accesibil clasicismul, a face sensibil și pe alții la frumusețea valorilor lui nu implică neapărat un înțeles de popularizare. Intenția d-lui N. I. Herescu nu este de a vulgariza clasicitatea greco-latina, adaptând-o „pe înțelesul tuturor”, ci de a stimula interesul cititorului de cultură generală, îndemnându-l să aspire la trăirea acelor valori, să se ridice până la înțelegerea lor, — fără a-i ascunde însă greutatea ce va avea de întâmpinat. Acest înțeles larg de sociabilitate, de solidarizare omenească prin recunoașterea și practicarea unor valori nepieritoare de artă și morală cum sunt acelea ale clasicismului, organizează într-o perfectă unitate lăuntrică, împotriva a-parenței fragmentate și dispartate, cuprinsul celor două volume ale cărții „Milliarium”. În absența unei arhitecturi vizibile, exterioare, lectura aten-tivă a cărții sugerează totuși o intenție constructivă, armonios echilibrată prin revenirea ritmică, sub diferite aspecte și în împrejurările cele mai variate, a câtorva idei esențiale privind problema clasicismului ca una mereu actuală, inevitabilă, necesară. Aspectul fragmentat al cărții, se explică de altfel, și prin desigurarea pe o întindere de timp, care dela 1926 și până în acest an — a prilejuit autorului pretextele cele mai variate spre a reveni cu fiecare din ele, cu o nouă precizare sau cel puțin cu o aluzie la tema de predilecție: a clasicismului ca temelie și aspirație supremă a culturii noastre.

În acest înțeles, nu numai eseurile de substanță celui intitulat „Actualitatea clasicismului” (din primul volum) sau conferințele de o elocvență și bogăție aforistică din care se pot cita destule momente admirabile („Necesitatea clasicismului” și cele două conferințe finuate la radio, despre „Institutul de studii latine”) repro-

câte s'au adus felului de a citi al celor de astăzi și un îndemnatăritor în același timp, de a cunoaște bucuriile lecturii:

„Greutatea este tot așa de folositoare spiritului omenească, pe cât de folositoare cursulei de obstacole pentru căii de rasă. Sforțarea intelectuală, mîntea silită să facă eforturi, obiceiul de a învinge piedicile, în două cuvinte: disciplina greutății, constituie cel mai bun principiu formativ, cel mai sigur metod de educație, în înțelesul mare al cuvântului. Se înțelege că de când domnește graba generală, acest principiu a fost părăsit, și înlocuit cu acela al ușurinței. Astăzi, toată lumea tinde să citească numai ceea ce toată lumea ar fi putut scrie. A cere cititorilor să-și încordeze mîntea și să nu ajungă la întreaga pătrundere a unei opere decât cu prețul unei sforțări; a-i pretinde, din pasiv cum înțelege să fie, să devie activ; să fie, citind, pe jumătate creator el însuși, ar fi să jioneste obiceiul de astăzi, care a întronat lenenia și mediocritatea inteligenței. Arta de a citi pe îndelete, cu răbdare și cu devotament, a devenit astfel tot mai rară. Cititul este înțeles, tot mai mult, ca o pierdere de vreme și nu ca o ocupație serioasă; ca o distracție facilă și nu ca o plăcere superioară.”

„Trebuie să învățăm din nou a citi. Înțelegerea cugetării înalte, gustul pentru frumos și gustul pur și simplu nu se dobîndesc fără meditație. Cărțile bune nu se lasă cucerite dacă nu revii asupra lor. Acele cărți citite și recitite, însemnate răbdător cu creionul, sunt cărțile rodnice, singurele care însă-mănțeză efectiv sufletele noastre.”

Disciplina adevăratului cititor însă se învață bine, mai ales în frageda adolescență și în textele clasice. O pagină din Tacit sau din Thucydide nu se lasă parcursă la luteală; ea e plină de obstacole și obișnuiește spiritul nostru să nu alerge peste șire cu înțelesul prins numai pe jumătate, cu ideea abia ghicită. Pentru autorii clasici nu ajunge o stăpânire ușoară și superficială a limbii, îndestulătoare spre a citi pe plaje un roman politist sau amoros, adică așa cum, în general, cunoaștem noi limbile moderne. Aci e nevoie de o cunoaștere adăncă, de o familiaritate cu tainele limbii, cu toate obiceiurile care îi sunt proprii; înțelegerea deplină se dobîndește aici numai la o lectură atentă, câte odată revenind asupra frazei, pentru ca niciuna din intențiile, din nuanțele ei, să nu-ți scape”. (vol. II, p. 35—36).

O ultimă precizare, înainte de a termina, cu privire la valoarea de actualitate a clasicismului. Valoarea înseamnă certitudine și certitudinea este dată de acel echilibru lăuntric grație căruia activitatea omenească, în manifestările ei cele mai felurite, capătă un caracter de continuitate care face posibilă valorificarea ei prin tradiție, în durata istorică. Dincolo de granițele vremeneice, eforturile creatoare ale tuturor se încadrează într-o singură istorie, care-i aceea a omenirii dar și a omeniei, nemai ținând seama adică de particularitățile întâmplătoare și trecătoare ale istoriilor. E un înțeles din cele mai adânci pe care-l propune meditației noastre, lectura cărții „Milliarium”, — înțeles pe care d. N. I. Herescu îl recunoaște tot ca o cucerire a clasicismului, în această frază concludentă: „Omenie adevărată, peste contingențele momentului, deasupra necesităților oportuniste, spiritualiste desinteresate și de o calitate experimentală timp de două mii de ani, această singură clasicismul le poate realiza”.

MIHAI NICULESCU

DESPRINDEM.

din Curier-ul unei reviste literare aceste versuri scrise în „mers de tren” și intitulate „Între noaptea și zi”.

In vadul cerului strălucit
O pară mătălașă
E galbenă ca cearea,
Stingheră ca și viața
Unei melancolii de toamnă
Să i-o asemeni poți
In de locomotivă suer
Și săltăruri de roți.

Picată în gura larg deschisă
Pentru „poesie” a revistei, para
„strălucit” cel puțin tot atât cât
„Deprimarea” d-lui Ionel Hențiu
din aceleași număr, care totuși,
fiindcă nu-i scrisă în „mers de
tren”, a promovat în rândurile
poezilor demne de o soartă mai
bună decât „Curierul”.

Vom reproduce deci, lăsând pe
cititor să aprecieze, și această
mătălașă „Deprimare”:

Mi-e sufletul greu ca de pământ;
Mă urmărește un negru gând.
Se aud pe maluri jaloc plângând,
Săciți ce triste se apleacă de
vânt.

Copleșit de atâta povară și cîm
Stau doborât de a răului durere
Aș vrea să plîng, dar nu mi
am putere

Mi-e sufletul greu, plin de venin.

Pentru deprimarea d-lui Hențiu
se puteau găsi accente și mai
jaloc, ca de pildă:

Mi-e sufletul greu ca un bugîr
de plumb.

Trist și abătut mușcă dintr'un
porumb.

Frunze galbene pică din pomi
Tîrgul e plin de cerșetori roși

Aș vrea să plîng, să urlu, să
strig

Nu mă pot mișca. Mi-e toame,
mi-e frig

Simt că ce-aș face e van, e'n
zadar,

Beau până 'n fund al soarelui
pahar

Mi-e sufletul greu ca un bulgîr
de plumb.

Vreau să-mi închei haina dar
n'am nici un bumb.

Încerc să mă dreg și mă rău
mă stric.

Fără falaitari și chiar fără popi
(De astea au parte cei ce dau
în gropi).

Mi-e sufletul greu ca un bloc
de oțel.

Mi-e sufletul gol și capul la fel.

„PAGINI ALBASTRE”

Pagini albastre, funebre glastre
Unde se'mbie palide rânduri...
Sicrie sărace unde vor zace,
Pentru vecie, tristele-mi gânduri

Nu e o caracterizare, cum veți
fi tentați; să credeți; este prima
strofă a primei poezii care des-
chide „primul volum de versuri”

Poem trist

Stelele erau atunci mici, de atîta ger,
Iți mai aduci aminte? Când n'ingea,
Oamen'i bunj lăsuu urmele pașilor în nea
Cum fac ingerii, când umbliă prin cer.

Pași nu ni se auzeau, se opreau la uși.
Undeva, parcă murise o fată
Și mă durea în piept, ca niciodată,
Somnul celor drepti, somnul celor duși.

Furtuni de gânduri și munți de ceață
Crescuseră 'n mine ca o tulpină,
Chiar atunci când veni primăvara plină
De speranțe, de flori și de viață.

Nu mai găseam mclerți alinare.
Amintirile prea îmi răscoleau sufletul
Și oboseam prea repede, zămbetul
Nu-l mai înțelegea nicio zare.

FLORIN LUCESCU

Cîntec pentru frumusețea
cuvintelor

Le-am gătit aseară 'n alb duminical
—Cuvinte cu miros de piersecă domnească—
Când le-am cioplit în vis sușem pe un mal
Că'n poalele de lună sfios să rumenească.

Le-am rotunjit suav pe-o lespede de-azur,
Dalta mi-au adus-o cîntele din vis.
Luceafărul cel alb venise împrejur
Și-o trîșcă de lămâi un greer le-a deschis

Pentru frumusețea somnului din ele,
Pentru bunii greeri care-au legînat
Mi-am vîndut din mieii bucuriei mele. —
Albă mîndăstire 'n ele m'am săpat.

Și zariște prin ritmul lor de catifea,
Iubito, te-oiu chema din fuguri de rime
Și-o crește peste tine așteptarea mea;
Prim sevele iubirii va fi o limpezime!

ION APOSTOL POPESCU

Scrisoare pentru nimeni...

Cartea mea aceasta-i grea ca un sfîrșit...
Uneori fuvingini împresoară mersul,
Adunat din bunii mei, care-au muncit —
Cîntecul mă doare și mă strînge versul.

Poate sunt strelnul satului pe unde
Mi-au rămas din zodiă streanguri de lumini,
Bucuria arde, pasul nu răspunde,
Cî mă bate prisa lunii din grădini.

Vreo bunică poate în amurgu 'nchis
Va întinde mîna: „dar fișorul meu?” —
Și va plînge zestrea mea de manuscris...
„Timpul, mamică bună, și cu Dumnezeu!”

Uită-ți-l... Degeaba fi mai plîngi: „fîșorul!”
Care vînt te doare de-ți'ndoi obrazul?
Vremea, ca un gușter, mi-a mușcat piciorul —
Cercul, ca o rană, mi-a cuprins grazașul.

ION CARAION

INTAI
fericire..

cu titlu pe care l-ați citit mai
la deal.

D. Atanasie Dună, autorul pa-
ginilor albastre este un poet o-
riginal. Originea pînă și în culoa-
rea hîrtiei care suportă versurile
dumitale. Pentru că poeziile nu
sunt numai scrise de inimă al-
bastră, ci tipărite chiar, cu litere
albe, pe hîrtie albastră.

Tot albastrul cerului și al ochi-
lor de peruzea s'a topit laolaltă
în rîndurile albe ale d-lui Dună.

Am putea spune, dacă am avea
pasivitatea calamburgistică a d-lui
Cloc-ulescu că volumul e o a-
dunătură de versuri care nu e
de ata-nasul oricui.

Dar cititorul așteaptă desigur
urmarea strofei cu care ne-am
început nota aceasta

„Căci cine știe vremi ce-or să vie?
Gîlguțul uitării mă va fi-acuns
Voi fi departe, lumi ne-or des-
lipite,

Cînd întrebării mă vei fi-adus.

Citind această strofă, orice i
s'ar putea reproșa d-lui Dună,
afară de simțul auto-critic.

Cât de înșelătoare sunt însă
toate în lumea aceasta! Căci a
treia strofă sună astfel:

Atunci imagini... albastre pagini,
Palidele gânduri vor tresări
Taina ascunsă va fi pătrunsă
Tristele-mi gânduri, iar vor trăi.

Și-astfel imagini, albastre pagini
Din pachetele se vor ivi
Din băcănie, plăcîntărie
Clientul vesel cînd va deși.

D. Dună nu e un poet facil. Ală-
turi de imaginile albastre cari
populează glastra talentului său,
d. Dună dovedește profunde cu-
noștințe în domeniul psihologiei,
mitologiei, zoologiei, etc. etc.:

O taină udăncă se-ascunde
In seninele tale priviri
Și parcă-un fior mă pătrunde
Cînd mă gîndesc la amintiri
Natala, Lesbyia, Verona,
Și-atîtea, atîtea erotice
Îmi trec prin mîntea cu Antigona
Ce-și blestemă soarta'n supine.

Și cum să nu și-o blesteme săr-
mana cînd i-a fost dat să fi-
gureze alături de Lesbyia (!) în gla-
stra albastră a d-lui Dună.

Explicația pentru toate cele de
mai sus și toate câte cetitorul le
va mai găsi aci, ne-o dă această
strofă: (Aseară... pg. 13).

„Tîrziu, cu mîntea în vîltoare
Prîzii mîhnit la masa mea,
Hîrtia sta în așteptare
Și creionul lîngă ea.

D. Dună (Atanasie) e un june
poet trist. De o tristețe post —
mul volum de „Pagini albastre”
(sau chiar prost —) eminesciană,
Ascultăți acest „Sfîrșit de
toamnă”:

S'a stins viața prin livezi
Și viile sunt părăsite

Și pe copaci acum nu vezi
Decît tot frunze ruginite,
Se leagănă de orice vînt
Și'n orice clipă stau să pice,
Dacă vor cădea pe pămînt
Nimeni n'o să le ridice.

D. Dună ar putea face eventual
o propunere concretă municipali-
tății bucureștene în această priv-
vință. Ar fi un fericit mijloc de
a se evita jalnică imagine a
toamnei bucureștene.

D. Dună își încheie volumul cu
Apoteoza I și a II-a și în fine cu
un Auto-Portret al d-sale însuși
personal.

Despre auto-portret și Apoteo-
ze într-un număr viitor.

Deocamdată vom încheia pri-
mul volum de „Pagini albastre”,
repetînd zicala strămoșilor noș-
tri:

„De gustibus et coloribus nihil
sine Deo”.

RADU A. STERESCU

Note românești

„ION”, IN LIMBA GERMANĂ

De curînd a fost tradus în
limba germană, de către prof.
Konrad Richter, romanul de bază
al literaturii noastre: „ION” de
Liviu Rebreanu. Tîmblu opereii în
germană este: „Die Erde die trunk-
ken macht”, adică „Pămîntul
care îmbată”.

Evenimentul literar a trecut ne-
observat la noi, așa cum trec ma-
joritatea evenimentelor literare.
Cărțile marelui nostru romancier
nu sunt traduse pentru încă
oară în limbi străine, în totdeauna
obținînd succesele cele mai mă-
guloase pentru întreaga noas-
tră literatură. Dar această trădu-
cere, în condiții tehnice maxime,
este mai mult decât semnifica-
tivă, este simbol pentru mo-
mentul actual. Este, în cartea
d-lui Liviu Rebreanu, întreaga
lume a Transilvaniei, cu obicei-
urile ei de totdeauna, pînă la
oare poate folosi, în ochii cititoru-
lui german, serios și obiectiv.
Încă odată, o operă literară
își mărturisește valoarea ei na-
țională, prin d. Liviu Rebreanu.

„Die Erde die drunken macht”
a apărut în editura „Wiener-Ver-
lags-gesellschaft” (Wien-Leipzig)
într-o germană literară de cea
mai bună calitate.

Traducătorul, mort acum un an,
a făcut el însuși operă literară.
Bucurea noastră, parcurînd pagi-

nele acestea scumpe nouă, într-o
limbă de mare tradiție culturală,
n'a fost mică.

DUMITRU ALMAȘ
MESTERUL MANOLE

Reactualizînd vechea temă a
legendei, romanul „MEȘTERUL
MANOLE”, datorit tînarului
scriitor Dumitru Almaș, înfăți-
șează, într-o stufoasă epocă de
largi proporții, o serie de pro-
bleme în care sensurile perma-
nente ale vieții, ale dragostei și
ale creației, sunt analizate și ve-
rificate, prin experiența pe care
personajele o fac cu propria lor
existență.

D. Dumitru Almaș creează încă
o serie de personaje vii, care
justifică, prin forța lor vitală, tot
ceea ce cred, tot ceea ce gîndesc
și tot ceea ce spun.

Este un roman scris cu dru-
goste, cu o serioasă aplecare asu-
pra vieții analizate; o carte scri-
să de un tînar, despre niște ti-
neri, pentru tîneretul de astăzi
care, ca și Costan Sava, eroul ro-
manului, sunt adevărații creatori,
legați de adevărata și puternica
tradiție a acestui neam de tă-
rani.

Romanul acesta, atât de actual,
prin problemele pe care le des-
bate, a apărut în Editura Națio-
nală Gh. Mecu.

CANTECE NOUI

Prin oraș a trecut
o cometă...

Subtitlul acestui articol ar
trebui să fie următorul: de-
spre poezia ocazională. Deoa-
rece ne-am ocupat pînă azi în
acest loc numai de poezie și
de zonele ei, credem că n'ar
strica deloc dacă am trece o
clipă sau două și prin spațiul
foarte strîmt și îngurat al
poeziei ocazionale, al liricii
confectionate după plan și re-
țetă. Bineînțeles că nu vrem
să analizăm aici momentele
care trec dincolo de individ și
chiar de timp, dînd naștere
poeziei care din „ocasional”
trece în veac; nu ne vom opri
asupra acestor cazuri, pentru-
că ele ne depășesc atât prin
substanță, cât și prin semnifi-
cație.

În afară de această specie,
mai există însă și cealaltă poe-
sie ocazională, aceea a mo-
mentului care vrea să fie de-
pur pentru o semnificație
pur personală, sau pentru un
zămbet care se confundă cu un
curcubeu. Deobicei, rimele a-
cesteia la date fixe sau mobile,
se aseamănă prin banalitate și
cliseu, cu toate atribuțiile ce
întovărășesc îndeobște „datele
fixe”. A fost, de pildă, Sfîntul
Dumitru, sau iubita va împlini
peste zece zile vârsta de nouă-
sprezece ani. Știm: un fulger
s'a deslășuit, o cometă cu
total meobucuită s'a ivit la
orizont, și trebuie arătată nu
numai urbei tale, ci lumii în-
tregi. Și-atunci, haina eter-
nă a versului e scoasă dela
naftalină, rimele trebuie să su-
ne cât mai dulcea din coadele
lor — pentrucă, în fond, acesta
e finalitatea poeziei ocazio-
nale: efectul. Dar deobicei
poetii uită că „efectul” are
multe rezonanțe de bălcu, de
surle și tobe — și din acest
motiv cele mai multe produc-
ții ale genului, au aspectul și
tonul unor flășnete sau al
unor stridente muzicute.

Poesia de album (căci ce
este acest gen, decât poezie de
album?) trebuie să rămîna nu-
mai între scoarțele pline de la-
vandă și suspine ale culegerii
familare, pentrucă de in-
dată ce trec de acest prag, ele
se usucă și mor. Se vede treabă
că „acru de lume” nu are
o înfrîurire din cele mai feri-

cite asupra acestor efemere și
plăpînde flori de seară. Iată un
lucru care n'ar prea trebui să
fie uitat.

Căci materialul liric pe care
îl primim zilnic, cuprinde mereu-
mereu mostre din acest
soiu, așa încît — după o a-
tență și îndelungă cercetare —
părerea noastră e sigură și de-
finitivă. Zilele de naștere, o-
nomasticele, înțaiul rendez-
vous, desigur că sunt date care
merită să fie reținute, fără a
fi însă difuzate în public, pe
calea tiparului. Mai zilele tre-
cute, dintr'un oraș din Moldo-
va, un tînar începător ne-a
trimis un înflăcărat poem ad-
mirativ închinat domnișoarei
Zizi Șerban, actriță talentată,
care o fi trecut în turneu prin
urbea sa... O cometă... Strofele
poetului, îndrumate adresan-
tei ar fi trebuit să ia calea po-
stei vedetei, înainte de a veni
pe masa noastră de lucru. Din-
colo de „aprecierea” noastră,
ar fi interesat aceea a vedetei,
căreia îi vom transmite mesajul
liric al provincialului ei
admirator. E unicul serviciu pe
care i-l putem face.

Poesia ocazională, aripă de
puf bătută de vînt, e sortită e-
femerului, din însăși clipa în
care a fost scrisă. Substanța ei
prea aeriană și prea fragilă, se
sfîrîmă ușor, iar „calitatea ei
lirică”, nu pălpează decît într'un
singur suflăt, sunînd a gol în
restul lumii.

Și dacă e așa, nu e oare
drept să lășăm poeziei ocazio-
nale măruntul și întimul ei
rost, preferînd în locul ei su-
netele grave și pline ale ade-
văratei poezii, care trece din-
colo de zile, evenimentele și
oameni?

ȘTEFAN BACIU

N. B. — Manuscrisele se tri-
met la redacție, menționîndu-
se pe plic: pentru Ștefan Ba-
ciu. Și cuvintele de răspuns:
Gh. Dolej, C. Pădur, Lovis,
Nelu Țint, Paul Sym, D. Gh.
Untaru, Laur D., I. D. Ap., M.
Delomare, I. Dimitriu, M. Zis-
su, I. Sărul, Nu. Fl. L.: Treceți
pe la redacție. Em. Flrs. Fl.
Gug., I. Goga, I. V. B. Cri-
stian: Altele. I., C. Mt., V.
Bănc. Ceva da.

PENTRU O JAVRĂ DE CATEL

de PAUL CONSTANT

Primind felicitările șefului său direct, Anatol Ionescu îi mulțumise, gudurându-se de plăcere și înjurându-l în gând.

Nevasă-sa îl născuse a treia fetiță, tocmai în ziua când, apărând avansările văzuse că a rămas tot ajutor de grefă clasa III-a.

Șeful, grefierul Ghiță Hurdubelea considera că una se compensează cu alta, și că tot mai bine este să ai un copil în plus, care-ți sporește salariul cu 175 lei lunar, decât o avansare cu o clasă, care nu aduce decât 150 lei, fără rețineri.

Plecând dela serviciu, își răsturnase pălăria pe ceafă, și, în loc s-o ia către casă, unde-l așteptau cu toți ca să fie față la rânduiala „ursitorilor”, o cărmise către parcul comunal, ocolindul pe demărgin, ca să-și poată câina slobod, propria lui ursitoare.

Călătorind când pe tocuri, când pe tălpi, ca să nu se ude la ciorapi, Anatol ocolea ochiurile de apă rămase din ultima ploaie, înănd-o către aleea de ploi, care făcea coadă parcului. Aci nu putea fi decât singur... Nu mai înălțea pe nimeni care să-l felicite sau să-l compătimizească, pe nimeni care să-l descoasă de ce a fost sărit dela înaintare și tace ca prostul, de ce n'a căutat să aibă băieți, când fețele nu le poți mărita fără zestre... Pe nimeni...

Somnle pripea ca în zi de primăvară, ridicând trâmbe de aburi, până către vârful ploșilor împânziți de muguri, de mireasmă proaspătă, de cuiburi de ciori... Anatol, cu mâinile în buzunări, cu lavaliere de care nu se despărțise niciodată, înțurând, puțina din țigară, măsurând miștile care se resfriau dincolo de stârșitul parcului, șușta săracă de apă înșirată printre cioturile de salcie răstrânte peste maluri, stochurile de ciori care dau ocol ogoarelor întoarse pe ici, pe colo. Și se gândea la viața lui, în care i se năzărise atâtea vise de tinerețe, și din care nu izbândise niciunul...

Făcuse patru clase complete de gimnaziu și nădărduse să-și croiască un rost corespunzător culturii lui. Patru clase... Terminându-le, citise maldăre de cărți scrise stive de poezii, gramădisse furgoane cu vânt de vise poleite frumos. Credea că are să ajungă un sărbătorit al țărului său, să înfiore și să robească sufletul fetelor cu chiag de zestre, să domine viața dela care aștepta atâta!... Anii trecuseră grăbiți, chiorându-l cu momeala unor șucese mărunte, rămase fără urme. Taică-său, negustor cu oarecare stare, îl îndestula cu bani de cheltuielă, nădărdind în ceasul în care avea să-l vadă cutropind lumea.

Dar ceasul acela nu avea să vină niciodată...

Anatol își îndesă mai mult mâinile în buzunările pantalonilor, scipând mucul de țigară care-i ajunse la buze.

Incorporarea în oștire venise ca o lovitură de resteu, dată în moalele capului. Intrat pe poartă regimentului cu plete, ochelari albaștri și sacou de stofă pipiță, după un ceas numai, se văzuse despuțat de acele semne ale personalității sale. „Majurul”, unul Dumitrache Tăbăncă, îl tunse la pielea, îl vârșe într'un rând de „efecte” scoase proaspăt din etuvă, și-i descălăcase ochelarii după nas, pe motiv că nu este orbul dela Capul Podului...

Om vrămaș și încalt...

Nădărdia, totuși... Avea oamenii lui, care-i făgăduiseră că n'au să-l lase. După cum noi nu l-au lăsat... Cum era liber un post de copist la judecătoria, odată cu eliberarea din oștire, a și fost numit, „pe baza studiilor”.

L-au înjurat unii cari aspirau la această funcție, ei însă a ofat, resemnat... Era atât de puțin față de ceea ce credea că i se cuvine! După câteva luni, s'a însurat: ce avea să mai facă altceva?! Socru-său l-a bătut pe umeri cu mâna lui noduroasă de om muncit, urându-i să-l vadă grefier șef la judecătoria. Era ca un al doilea părinte, și nu-i putea dori decât ceea ce considera el mai mareț pe lume. Anatol a ofat iarăși, și i-a mulțumit, zâmbind acru și sătul...

După aceea o fetiță și o avansare, altă fetiță și altă avansare. A treia fetiță venise singură, fără nicio bucurie.

Anatol își apînse o țigară, trăgând din ea cu sete și slobozind în văzduh un bujneag de fum gros și călărit. Primăvara părea să-i scormonească țelina sufletului, învolburându-i mintea cu trâmbe de vise neghioabe. Își scutură umerii și plețele, umflă faldurile lavalierei, și o porni, jantoc, înainte. Viața era la începutul ei, iar viitorul mai putea avea taine nedeslegate încă...

După un cot de potecă, fuști un câțel, numai așezându-se și panglicuț, ridicându-se cu labele dinainte pe pantalonii lui Anatol. Era gata să-i repedă un bot de patat, când auzi un gas ca de piculină:

— Tommy, fi cuminte!... Vă rog să-l scuzați, domnule. Este un sbrădnit, pe care nu-l pot stăpâni. V'a murdărit de acam!

Surprins, Anatol își scoase pălăria, salutând cu un gest larg, teatral.

— Nu face nimic, domnișoară!... Este atât de drăguț!

— Da, drăguț, însă obraznic!... Tommy, puțule, vezi ce mi-ai făcut?!

Tommy, băiat cu obraz, își lăsa coada în jos și trecu înopoi stăpânei, rușinat.

— Permiteți-mi să mă prezint: Anatol Ionescu.

— Ivonne Dobrian... Anatol?
— Da, domnișoară, Anatol.
— Frumos nume. În pension, colegile mele aveau un cântec, al cărui refren era: „Frumosul nostru Anatol!”

Modest, și mai rușinat ca Tommy, Anatol se grăbi să răspundă cu ochii plecați:
— Oricum, domnișoară, eu nu sunt atât de frumos ca Anatol-ul din cântec... Eu sunt...

— Imi închipuiți poet... Anatol, totuși, rămâne un nume frumos...

— Da, firește...

— Pe unul dintre câțeluşii mei l-am botezat Anatol.

— Sunt cât se poate de onorat.

— Iubiți câțeluşii?

— Mă înnebunesc după ei...

— Sunteți căsătorit?

Anatol simți, dintr'odată, că este înghesuit, incomodat de această întrebare. N'avu însă curajul să mintă așa după cum ar fi crezut că trebuie.

— Da, domnișoară.

— Perfect. Atunci am să-ți ofer dumitale un câțeluş.

— Sunt cât se poate de fericit!

— Cred bine. Mai ales doamnei dumitale cre să-i facă mare plăcere!... Măine vi-l trimt prin servitoare... Să nu te superi însă că am să te rog să nu-i schimbi

— Tommy să-l cheme. Lasă-l aci...

— Să-i dai numai biscuiți cu caimac și ciocolată.

— Bine, isprăvești-o odată și cară-te.

— Complimente dela domnișoara Ivonica.

— Vorbește mai încet, că nu sunt surd. Spune-mi câi mulțumesc.

Anatol luă câțeluşul în brațe, ducându-l în casă. I se părea că atârna zece tone, și că are să-i scoată mâinile din coate.

Dând cu ochii de el, coana moașă, în unison cu Vetuța, nevasă-sa, se apucară să-l descoase:

— Dar cu jigodia asta, ce mai este?

— Iacă, un câțeluş de rasă... Il chiamă Tommy.

— Dă-l afară, la bucătărie. Are să ne umple casa de purici!... Asta ne mai trebuie!... Ce ai să-i dai să mănânce?

Anatol ridică din umeri, ca omul încolțit și fără putere.

— Știu și eu?!... Cred că biscuiți cu caimac...

— Ai înnebunit?!... Dă-l afară. Nouă ne trebuie un purcel ca să-l creștem, nu o javră de rasă!

— Lasă-l Vetuța, o să aibă copii cu ce se juca.

Punând astfel chestiunea, inima de mamă a Vetuței păru ce se înduplecă.

— Bine, numai du-l la bucătărie.

— Nicidcum, se opuse coana moașă. Poate să fie bolnav și dobândesc fețișele limbrii!... Dă-l afară.

— Coană moașă, îi femeie cu judecătali... Este văzut de doctorul primăriei. N're nimic, vai de păcatele mele!

— Așa da!... Dar în casă n're ce căuta: face muștarie și miros... Să-l ducă la poate... Nihi, potaie!

Anatol eși cu câțeluşul în brațe, și-l duse la bucătărie. În rândul sub pat un așternut dintr'un căpățai de țol, dându-i să moflăie o bucăciță de pâine înmuiată în apă. Il mângăie să nu mai șchețlăie, făgăduindu-i să-i aducă de prânz biscuiți și ciocolată. După care o abughi la judecătoria, ca să mai câștige din timpul pierdut și să nu-l treacă absent în condică.

Îndrumate astfel, lucrurile păreau că s'au liniștit. Câțelul mânca de toate, iar în căldura așternutului din bucătărie, dormea tun... Atât Vetuța, cât și coana moașă, aproape că uitaseră de el.

A doua zi, era într'o sântă Vineri din Postul Paștelor, pela vremea prânzului oprim în dreptul porții o mașină, din care scobori, elegantă și șglobe, domnișoara Yvonne. Anatol, care tocmai sta la masă și sorbea zeama unei teci de ardei murat, înghețat. Moașă, invitată și ea la masă, ridică din sprâncene mirată:

— Ce-o căuta, Doamne, rânduica asta a lui boier Mitică Dobrian pe la ușa noastră? Să ști că vine cu vreo listă de subscripție, pentru societățile lor.

— Mă rog, aci stă domnul Anatol Ionescu?

— Aci.

— Sunteți bună să-i spuneți că a venit domnișoara Yvonne, ca să-și vadă câțeluşul?

— Care câțeluş?

— Pe Tommy, un fox-terrier englezesc, cu panglicuță roz.

— Aha, jigodia aia de eril!... Asta-ți mai lipsea, Vetuța maică: nurocă la casă!... Treci, domnule Anatol, să-ți dai socoteală de câțel.

Anatol dădu să-și ia halma pe mâneci și să-și înconde lavaliera la gât. Nevasă-sa, care lehuzea în pat, se ridică într'un cot și începu să-l ia la rost:

— A, vasăzică așa stău lucrurile!...

— Ce-o dece?... Asta nu este o întrebare! Ași muri, dacă nu l-aș vedea într'o zi!... Să mă aștepti și mâine, și poimăine, și în fiecare zi. Când n'am să pot veni eu sau mama, am s'o trimt pe freulein!... Nu vreau să creadă Tommy că l-am uitat!

Anatol oftă ușurel, și se înpoie cu căinele în brațe, vâruindu-l în așternutul din bucătărie. Intrase la bocluc.

În casă îl așteptau Vetuța și moașa, cu colții gata pe sfășiat.

— Cine era prinșea, domnule?

— Eh... O domnișoară foarte onorabilă!

— Da? De-aci băntuie pela casele oamenilor însurați?

— Rușine, domnule Anatol!... Om cu trei fețe și cu serviciu de încredere!... Ehe, pe vremea mea grefierii!...

— Coană moașă, te rog să nu te amesteci!

— Am să-ți dau javra la hingheril!

— Și pe dumneai am s'o jumol eu, dacă nevasă-ta nu poate!

Anatol și-a luat pălăria și a plecat la serviciu, furios și înainte de vreme. Pe drum a blestemat ceasul când a cămtoit spre parc, înămplarea cu domnișoara Yvonne, și ale patru clase de gimnaziu care nu-l putuse desrobi de tirania unei vieți idiote.

Nevasă-sa a rămas firește, plângând, blestemând și ea ceasul în care și-a găsit căpățai cu un copil ca bărbatu-său.

Coana moașă și-a împătuit scutecele de rezervă, a gemut ca o scoarță înjunghiată, și-a luat geanta cu disitul și ventuzele, și s'a dus la altă „facere” unde avea ca poveste!

În casă lui Anatol Ionescu intrase din nou, tătăiată și înțebă de șchelăială lui Tommy, câțeluşul fox-terrier englezesc, care în sub patul lui se simțea cîntit din obicinuințe.

A doua zi, clacsonul mașinei suna din nou în poarta casei din Fundătura Popa Băzdoc. Precut, Anatol potrivise să se afle prin curte, ocupat să facă pe Tommy să se dea tumba. Din mașină scobori doamna Dobrian, aducând un carton cu prăjituri și panglicuțe de schimb. Anatol păli, simțind că lucrurile mergând astfel, va intra rău de tot la apă.

— Domnul Anatol Ionescu?

— Da, doamnă.

— Tommy, puțule, și-am adus prăjituri și panglicuțe. Vai de mine, să nu se murdărească de nămol!

Anatol ridică javra în brațe, răbdându-i labele înămăoite care i se agățau pe buzunările vestei.

— Ași vrec să văd cum doarme?

— Admirabil, doamnă!... Deocamdată însă i-am trimis leagănul la vopșor. I se zgâriează puțin locul, și l-am dat să-l repare.

— Foarte bine. Vă rog să considerați că este foarte dificil.

— Vai de mine, doamnă!... Aveți totuși încredere!... Nici că trebuie să vă mai gândiți sau să vă deranjați!

— Niciun deranj!... Veni noi este o adevărată plăcere!... Vom veni și mâine.

Îndopă câțelul cu prăjituri, îl să-luă pe botul unsuros și plecă, rupându-se anevoie de el.

Văzându-se scăpat, Anatol lovi javra cu botul gheții și intră în casă, înjurând.

— Ti-a venit și soacra, domnule? Poate ai și copii cu ea, de ce nu îi trimite și pe ei?!

— Vetuța, nu mă mai omori, că iau câmpii!...

— Rușine de mahală, domnule Anatol! Ziă nămăză mare!...

— Coană moașă, dumneata să fi la locul dumitale!... Să-ți vezi de scutece!

Furios, își luă iarăși pălăria, și plecă la judecătoria. Scoase din suliar teancul de acte, dând să mai scurteze d'a el. Minteț însă îi era clocot și nu-l ajuta să urnească nimic din loc. Rupse penița din loc, trânti cu un dosar în masă și înțuță, încințat. Lucrurile nu puteau merge mai departe. Javra asta de câțel amenința să-i strice casa. Hotărise să i se destămie grefierul Hurdubelea, și să-i ceară un ștat. Era om petrecut prin viață, care putea roși o semnificație bine motivată și salvatoare. Nu după mult timp însă, hotărî singur. Luă o coală de hârtie ministerială și un plic oficial, așternând o scrisoare cu care nu se putea să nu scape de neccz.

Domnișoară Yvonne,

Pe strada noastră, băntuie cu furie turbarea. Toțul s'a tras dela un neam prost de căine, care s'a încăierat pe maldăzul din dosul casei noastre, cu ați câni de teapu lui. Mă tem de sănătatea dragăciului nostru Tommy, bucuria mea și a familiei mele. De aceea vi-l înpoez până o trecă prămejdia. Mi se rupe inima de această despărțire, însă mai presus de bucuria mea, prețuiesc viața lui.

Sunt cât se poate de înbităci, și nu știu cum o să mă pot consola.

Al D-voastră,

Anatol Ionescu.

Se înpoie cu fulgerul acasă, pușe câțelul și scriborea în mâinile servitoare, dându-i drumul pe poartă, la adresa domnișoarei Yvonne.

Scăpase.

Grija celor trei fetișe, mizeriile slujbei lui mărunte din care nu desprinsese niciun fel de bucurie, i se păreau „lăcave la ureche”, iar ursitoarea lui se lumina a cântec și vis...

sitoarea lui, care-i adusese pe cap angaraia câțelului nedorit...

A doua zi, la ceasul când Anatol se pregătea s'o ia spre judecătoria, se prezentă servitoarea domnișoarei Ivonne, cu câțeluşul vârit într'un manșon de blană, și cu un bilețel supliment.

— Dela domnișoara Ivonica Dobrian, Anatol le primi, mofuz.

— Bine, bine. Spune-mi câi mulțumesc.

— Măine vine și dumneaei, să vadă cum o duce câțeluşul. Il chiamă tot Tommy.

— Tommy să-l cheme. Lasă-l aci...

— Să-i dai numai biscuiți cu caimac și ciocolată.

— Bine, isprăvești-o odată și cară-te.

— Complimente dela domnișoara Ivonica.

— Vorbește mai încet, că nu sunt surd. Spune-mi câi mulțumesc.

Anatol luă câțeluşul în brațe, ducându-l în casă. I se părea că atârna zece tone, și că are să-i scoată mâinile din coate.

Dând cu ochii de el, coana moașă, în unison cu Vetuța, nevasă-sa, se apucară să-l descoase:

— Dar cu jigodia asta, ce mai este?

— Iacă, un câțeluş de rasă... Il chiamă Tommy.

— Dă-l afară, la bucătărie. Are să ne umple casa de purici!... Asta ne mai trebuie!... Ce ai să-i dai să mănânce?

Anatol ridică din umeri, ca omul încolțit și fără putere.

— Știu și eu?!... Cred că biscuiți cu caimac...

— Ai înnebunit?!... Dă-l afară. Nouă ne trebuie un purcel ca să-l creștem, nu o javră de rasă!

— Lasă-l Vetuța, o să aibă copii cu ce se juca.

Punând astfel chestiunea, inima de mamă a Vetuței păru ce se înduplecă.

— Bine, numai du-l la bucătărie.

— Nicidcum, se opuse coana moașă. Poate să fie bolnav și dobândesc fețișele limbrii!... Dă-l afară.

— Coană moașă, îi femeie cu judecătali... Este văzut de doctorul primăriei. N're nimic, vai de păcatele mele!

— Așa da!... Dar în casă n're ce căuta: face muștarie și miros... Să-l ducă la poate... Nihi, potaie!

Anatol eși cu câțeluşul în brațe, și-l duse la bucătărie. În rândul sub pat un așternut dintr'un căpățai de țol, dându-i să moflăie o bucăciță de pâine înmuiată în apă. Il mângăie să nu mai șchețlăie, făgăduindu-i să-i aducă de prânz biscuiți și ciocolată. După care o abughi la judecătoria, ca să mai câștige din timpul pierdut și să nu-l treacă absent în condică.

Îndrumate astfel, lucrurile păreau că s'au liniștit. Câțelul mânca de toate, iar în căldura așternutului din bucătărie, dormea tun... Atât Vetuța, cât și coana moașă, aproape că uitaseră de el.

A doua zi, era într'o sântă Vineri din Postul Paștelor, pela vremea prânzului oprim în dreptul porții o mașină, din care scobori, elegantă și șglobe, domnișoara Yvonne. Anatol, care tocmai sta la masă și sorbea zeama unei teci de ardei murat, înghețat. Moașă, invitată și ea la masă, ridică din sprâncene mirată:

— Ce-o dece?... Asta nu este o întrebare! Ași muri, dacă nu l-aș vedea într'o zi!... Să mă aștepti și mâine, și poimăine, și în fiecare zi. Când n'am să pot veni eu sau mama, am s'o trimt pe freulein!... Nu vreau să creadă Tommy că l-am uitat!

Anatol oftă ușurel, și se înpoie cu căinele în brațe, vâruindu-l în așternutul din bucătărie. Intrase la bocluc.

În casă îl așteptau Vetuța și moașa, cu colții gata pe sfășiat.

— Cine era prinșea, domnule?

— Eh... O domnișoară foarte onorabilă!

— Da? De-aci băntuie pela casele oamenilor însurați?

— Rușine, domnule Anatol!... Om cu trei fețe și cu serviciu de încredere!... Ehe, pe vremea mea grefierii!...

— Coană moașă, te rog să nu te amesteci!

— Am să-ți dau javra la hingheril!

— Și pe dumneai am s'o jumol eu, dacă nevasă-ta nu poate!

Anatol și-a luat pălăria și a plecat la serviciu, furios și înainte de vreme. Pe drum a blestemat ceasul când a cămtoit spre parc, înămplarea cu domnișoara Yvonne, și ale patru clase de gimnaziu care nu-l putuse desrobi de tirania unei vieți idiote.

Nevasă-sa a rămas firește, plângând, blestemând și ea ceasul în care și-a găsit căpățai cu un copil ca bărbatu-său.

Coana moașă și-a împătuit scutecele de rezervă, a gemut ca o scoarță înjunghiată, și-a luat geanta cu disitul și ventuzele, și s'a dus la altă „facere” unde avea ca poveste!

În casă lui Anatol Ionescu intrase din nou, tătăiată și înțebă de șchelăială lui Tommy, câțeluşul fox-terrier englezesc, care în sub patul lui se simțea cîntit din obicinuințe.

A doua zi, clacsonul mașinei suna din nou în poarta casei din Fundătura Popa Băzdoc. Precut, Anatol potrivise să se afle prin curte, ocupat să facă pe Tommy să se dea tumba. Din mașină scobori doamna Dobrian, aducând un carton cu prăjituri și panglicuțe de schimb. Anatol păli, simțind că lucrurile mergând astfel, va intra rău de tot la apă.

— Domnul Anatol Ionescu?

— Da, doamnă.

— Tommy, puțule, și-am adus prăjituri și panglicuțe. Vai de mine, să nu se murdărească de nămol!

Anatol ridică javra în brațe, răbdându-i labele înămăoite care i se agățau pe buzunările vestei.

— Ași vrec să văd cum doarme?

— Admirabil, doamnă!... Deocamdată însă i-am trimis leagănul la vopșor. I se zgâriează puțin locul, și l-am dat să-l repare.

— Foarte bine. Vă rog să considerați că este foarte dificil.

— Vai de mine, doamnă!... Aveți totuși încredere!... Nici că trebuie să vă mai gândiți sau să vă deranjați!

— Niciun deranj!... Veni noi este o adevărat